

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖKTISZTVEISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

FŐSZERKESZTŐ: DR. FORSTER KÁROLY M.KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

TÁRS-SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

Kiegészési korszakunk levéljegy-ügye.

Irta: DR. CZAKÓ ELEMÉR ny. h. államtitkár.

Az 1867-es kiegyezéssel Magyarország kilép osztrák koronaterületi jellegéből és olyan állami életbe kezd, aminőben a mohácsi vész óta nincsen része.

Ferencz József az önkényuralom tizenkettedik esztendejének romhalmazan megegyezést köt a magyar értelmiséggel. Elismeri az ország „történelmi individualizmusát”. Az abszolútizmus bukásakor kiderül, hogy Bach báró közigazgatása a legdrágább a világon. Még a posta is deficitre dolgozik. És Bruck pénzügyminiszter, a levéljegyek lelkes bevezetője, kénytelen öngyilkosságba menekülni. A legfőbb eredmény pedig az, hogy ezentúl közös-ügyek címe alatt nélkülünk nem lehet többé „rólunk-fejőlünk” intézkedni.

Az alkotmányosságot vállaló uralkodó és Deák Ferenc közös műve alapján az egyenlőség és a viszonyosság elve lép előtérbe. A monarchia két felében paritásos irányítással együttesben marad a külügy, a hadügy és a reájuk vonatkozó pénzügy. Az 1867: XVI. t.-c. 18. §-a a magyar posta bel- és külszolgálatát szerződéses alapon szintén leköti bizonyos mértékig. Időnként a kereskedelmi és a vámügyek keretében kölcsönös alku és egyezkedés által „egyforma elveket” kell megállapítani mindkét államterület külön igazgatósága számára. Az egyforma-elvűség azonban a további kifejlődés lehetőségét is magában foglalja; 1888-ban már a magyar posta nemzetközi önállóságához jut,¹ 1908-ban pedig véglegesen függetleníti magát a rossz emlékeztető osztrák pátensek világától.²

AZ 1867-ES KIEGYEZÉS
ELSŐ LEVÉLJEGYE.

(Kétszeres nagyság.)

A magyar postaügy kikerül a bécsi cs. k. postaigazgatás alul és 1867. III. 17-én a m. kir. földművelés, ipari és kereskedelemügyi minisztérium fennhatósága alá jut. Az önrendelkezés közgazdasági lendülete óriási méretekre emeli a forgalmat. A vasúti hálózat 67-től 73-ig megháromszorozódik, ugyanezen idő alatt a postahivatalok száma a Magyar Szent Korona felségterületén 941-ről 1926-ra emelkedik. A postaszemélyzet megkétszereződik 3.600-as létszámra. A postaforgalom 1868-ban 32.2 millió, 70-ben már 41.5 millió, 73-ban pedig túlhaladja a 64.3 millió darabot. Ugy, hogy a Bach-rendszer réme, a deficit, fokozatosan eloszlik. A magyar posta pénzügyi eredménye 1868-ban még 3.4 millió bevétellel és 3.6 millió forint kiadás-sal zárul. A kezdeti 200.000 forint hiány azonban 1869-től kezdve évről-évre jelentős jövedelmezőséggé alakul át.³

A magyar levéljegy eme kedvező körülményeit 1867. IV. 27-től kezdve Gervay Mihály, a legkitünőbb szervező erők egyike, biztosítja.⁴ Ő az, aki Gorove és Szlavy miniszterek mellett a postai ügyeket vezeti, míg az a teljes önálló kifejlődés útjára nem jut. Gervay előzően Bécsben, Magyarországon és Erdélyben közvetlen postaszolgálatot teljesít már 20 éven át; résztvesz az 1837-iki postatörvény végrehajtásában, az 1850-iki levéljegy bevezetésében. De résztvesz 67-ig általán mindenben, ami a további 20 évre a külön magyar postakormányzás számára tapasztalatokat nyújthat.

Az önálló levéljegynek, az önálló posta névjegyének a kérdése mindjárt az elején külön gondot okoz. A budai Egyetemi Nyomdára szeretnék bízni annak gyártását. Felküldik Szebenyei Ferencet, az Egyetemi Nyomda ellenőrt, hogy tanulmányt végezzen a bécsi Államnyomdában. Az általa szerkesztett jelentésből azonban az tűnik ki, hogy a gépek kiegészítéséhez és a munkások begyakorlásához sok pénz és idő szükséges. Szóval a bélyeg-előállítás az Egyetemi Nyomda függvényeként nem valósítható meg.

Más nyomdaintézetnek hamarjában való életrekeltése szintén nem lehetséges, ennek folytán a magyar kormány kénytelenül 1871-ig a bécsi Államnyomdához fordulni. A Wiener Zeitung 1867:126. számának közlése szerint a magyar és az osztrák kormány között csakugyan megegyezés jön létre, hogy a bécsi Államnyomdában vagy külön-külön készíttetnek maguknak levéljegyet, vagy pedig ugyanonét azonos bélyegképet vesznek használatba.

Először külön magyar bélyegképekről van szó. A bécsi Államnyomda rendelkezik is magyar művésszel. Azonnal 33 tervezet készül ott⁵ még 1867 elején „welche von einem in den Akten nicht genannten ungarischen Künstler herrühren und zum Teil noch im Stadium flüchtig Hingevorfener Skizzen waren“. Ezeket a tervezeteket zsinórdíszek ékítik, — mondja az egykorú feljegyzés. Egyikének a közepén a Szent Korona van egyedül, a másikon pedig a Szent Korona a magyar címerrel foglal helyet, a kétfejű sasos osztrák birodalmi címer ellensúlyozásaként. Ugyanúgy, mint a későbbi 1871-es és 1874-es Magyarországon készült bélyegeken, melyek szintén abból a Gervay-féle felfogásból jönnek létre, hogy a posta körül lehetőleg mindent — címtáblán, pecséten, postakocsin, szekrényen és bélyegeken egyaránt — a magyar címer, a postakürt és a Szent Korona szerepeljen a nemzeti színek mellett.

Mikor a magyar kormány a bécsi Államnyomdában megteszi megrendelését, mindjárt bejelenti, hogy a legrövidebb időn belül a magyar fővá-

rosba szándékozik átvinni a magyar posta- és okmánybélyegek nyomását. Bejelenti továbbá tulajdonjogi igényét a saját költségén készítettett nyomóduceokra Sőt kiköti, hogy a bécsi Allamnyomda tartozik az általa kiküldött magyar munkaerőket szakszerű kiképzésben részesíteni. Mindez az osztrák kereskedelmi minisztérium és a m. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium közt végbement iratváltás keretében nyer tisztázást.

A bécsi Allamnyomda a magyar bélyegügy legelején még szívélyesen tárgyalást is kezd a hivatalos Schlögelmühle-i papírgyárral, hogy a magyar bélyegek számára külön vízjegyeket készíttessen „im ungarischen Texte“. A külön magyar rajzú és külön vízjegyű bélyegek létesítése azonban a gondos előkészítés ellenére is alámerül. Nem magyar bélyegeket, hanem csak „új bélyegeket“ bocsátanak ki, mintha mindent ott kellene folytatni, ahol 1850-ben a Bach-kormány elkezdte. Az osztrákok nem tudnak megbékkélni a magyar postaintézmények különváltan is elérhető fejlődésével.

Postabélyegügyünk ezzel a magyar önállósággal szemben visszakoazást óhajtó osztrák erőtényezők behatása alá kerül. Azzal a jelszóval, hogy nem szabad megengedni „Ausztria elpannonizálását“, titkos pozícióharc indul meg. Már a kiegészítés területi rendezésénél az történik, hogy 1867-ben Horvát-Szlavonországok a katonai határőrvidékekkel együtt még nem tartoznak a magyar postaigazgatás alá, egyelőre a horvát-szlavon 99 postahivatalt a kétfejűsasos bélyegek forgalmazásával együtt, a bécsi postaigazgatóság kezeli a magyar postaigazgatás számlájára, amely utóbbi csak 1868. IV. 1-én veszi át azokat a kiegészítésen alapuló közös megállapodásoknak megfelelően. A katonai határőrvidékeket pedig 1871. I. 1-ig katonailag szervezett külön postaigazgatóság vezeti Zimonyban, szintén kétfejűsasos bélyegekkel.⁶

Maguknál a Magyarország és Erdély részére készülő levélbélyegeknél is olyan áramlatok érvényesülnek, mintha sokallanák a kiegészéssel biztosított önállóságunkat s annak tartós voltában nem is hinnének. Az 1867-es egyezményt a 48-as alkotmány sorsára juttathatónak vélelmezik. Egyelőre a vám- és kereskedelmi szövetségből osztrák gyámságot kívánnak kifejleszteni. Nem tudjuk, hogy a levéljegyeknél miként megy ez végbe, mert az „új bélyegek“ kibocsátására vonatkozó eredeti ügyiratokat a Földművelésügyi Minisztériumban 4462/1923. elnöki szám alatt végzett túlerős „selejtezés“ alkalmával megsemmisítik.

Tény azonban az, hogy az önállóan igazgatott magyar postai szervezet, mely külön bélyegek kiadására jogosult, 1867-ben V. 28., V. 30 és VIII. 31-én kelt három, nyomtatásban is közzétett rendelettel közvetlenül az osztrák kormány 1867-iki V. 24-én és VIII. 22-én kelt rendeletével már előbb engedélyezett levélbélyegeket kapja meg. Az azonos bélyegeknél két államban való megjelentetéséről maguk az osztrákok, így írnak: „Es ist Thatsache, dass bei dieser Ausgabe der in der Geschichte der Postwertzeichenkunde wohl einzig darstehende Fall besteht, dass ein selbständiges Postgebiet Postwertzeichen eines anderen Postgebietes benutzte.“⁷

A BECSEMPÉSZETT
CSÁSZÁRI KORONA
Az 50 FILLÉRES
LEVÉLJEGYEN.

(Kétszeres nagyság.)

Az új levéljegyek három rendelete az 1867-ben önállósult Magyarország postabélyegeit ekként bocsátja útnak:

I. (MAGYARORSZÁGI RENDELETEK TÁRA. 59. A m. k. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumnak 1867. máj. 23.-án 1078. sz. a. kelt hirdelménye, új levél- és hírlapjegyek kibocsátása iránt.)

Folyó évi június 1-étől a levelek és keresztkötésű levélposta küldemények úgy, mint az előfizetés útján megrendelt, a szerkesztőségek által föladandó hírlapok szétküldésére, új levél- és hírlapjegyek és jeggyel ellátott levélborítékok fognak használatba hozatni.

E részben a földművelés-, ipar- és kereskedelmi magyar királyi minisztérium a következőket hozza köztudomásra:

1. Az új levél- és hírlapjegyek, valamint a jegyekkel ellátott levélborítékok, Ő Felsége arczképét viselik.

2. A levél- és hírlapjegyek, valamint a borítékjegyek színe ugyanaz, mint a jelenleg forgalomban lévőké.

3. A jelenleg használatban lévő levél- és hírlapjegyek úgy, mint a jegyes borítékok még június 15-ig érvényben maradnak. Június 16-tól kezdve pedig a régiekkel ellátott levelek és keresztkötésű küldemények, valamint azon levelek, melyek a régi jeggyel ellátott borítékokban adatnak fel, mint nem bérmentesítettek fognak kezelteni.

4. A használaton kívül helyezendő levél- s hírlapjegyek és levélborítékok június hó 15-ig a postahivataloknál új jegyek és új borítékokkal kicserélhetők, ezen határidőn túl kicserélésnek nem lesz helye.

5. A levél- és hírlapjegyek, valamint a jegyes borítékokra nézve fennálló szabályok, amennyiben ezen intézkedés által nem módosíttatnak, továbbra is érvényben maradnak.

Pesten, 1867. május 28-án.

II. (RENDELVÉNYEK A MAGYAR POSTA-HIVATALOK SZÁMÁRA. Szerkesztve a kereskedelmi minisztériumban 1867. június 1. Levél és újság számára új bélyegeknél, valamint új bélyegekkel ellátandó levélborítékok kiadása. 1867. 2163/393.)

Elhatároztatott, miszerint levelek és újságok számára új bélyegek, úgyszintén új bélyegekkel ellátandó levél-borítékok kiadassanak.

Az új levél- és boríték-bélyegek négyyszögűek, nem mint eddig domború, hanem lapály nyomatúak és arabszkekkel környezett köralakú mezőn Ő cs. és kir. apost. Felsége arczképét tüntetik elő.

A legf. arczkép alatt látszik az érték számokkal kitéve oly hozzáadással „kr“ (krajczár) illetőleg „sld“ (soldi).

A levél- és boríték-bélyegek úgy mint eddig következők:

a	2	újkrajczáros (soldi)	sárga	színű
„	3	„	zöld	„
„	5	„	rózsza	„
„	10	„	kék	„
„	15	„	világos barna	„
„	25	„	boríték bélyegek	viola színűek.

Az újságok új bélyegei négyyszögűek halaván viola színűek, s úgynevezett Meander-féle cifrázattal környezett köralakú mezőn Mercur fejét ábrázolják.

Az új levél és újsági bélyegek, valamint az új levél-borítékok Magyar- és Erdélyországban már f. évi június 1-étől kezdve kiadatnak, azonban az ottani közönség szabadságára hagyatik,

miszerint f. évi június 15-ig a kéznél lévő régi levél-bélyegeket és borítékokat bérmentesítés alkalmával felhasználhassa.

Az osztrák birodalom többi részeiben s következésképp Horvát- és Szlavonországban is, valamint a szerb-bánati katonai határőrségben ezen újabb alakú bélyegek és levél-borítékok csak az eddig használt bélyegek és levél-borítékok jennlévő készletének végképeni elfogytával közforgalomba bocsátatnak.

Az új levél- és boríték-bélyegek egyes minőségük szerint a postaigazgatósági bélyegfőraktárakból a postahivataloknak, s azokból viszont a magánárusoknak, s végre a közönségnek tehát csak akkor kiadandók, ha az illető régi alakú bélyegek és levél-borítékok végkép felhasználtattak.

Azon időpont, melytől a régi bélyegek és levél-borítékok érvénytelensége számítandó, annak idejében ki fog hirdettetni.

Kelt Pesten, 1867. május 30-án.

III. (MAGYARORSZÁGI RENDELETEK TÁRA. 129. A m. k. földművelés-, ipar- és kereskedelmi minisztériummal 1867. augusztus 31-én 6377. sz. a. kelt hirdetménye, 25 és 50 krajczáros levéljegyek kibocsátása iránt.)

Folyó évi szeptember 1-től kezdve a már használatban levő 2, 3, 5, 10 és 15 krajczár értékű levéljegyeken kívül 25 és 50 krajczárosok is jönnek forgalomba. Alak tekintetében ezen új jegyek az eddigiekhez hasonló simanyomutűk, s Ő csász. kir. Apostoli Felségének arabesk körzetű mezon díszlő arcképével ellátva. A 25 krajczáros jegyek az eddigiekhez hasonló idoműk s violaszínűek; az 50 krajczárosok valamivel nagyobb teriműjük s halvány rózsaszínűek.

Pesten, 1867. augusztus 31-én.

Ha összevetjük e rendeleteket egymással és az azok mintájául szolgáló megelőző osztrák rendelkezések eredeti német szövegével, akkor kitűnik, hogy mindegyike csak rövidített és pongyola fordítással és egyáltalán nem szabatos szerkesztéssel lát napvilágot. Nézzünk néhány példát:

Az 1867-es V. 28-iki magyar nyelvű hirdetmény szövegében (I) arról van szó, hogy a hírlapjegyek Ő Felsége arcképét viselik. Két napra rá, V. 30-án (II.) pedig ugyanaz a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium közli, hogy az ujságok új bélyegei Mercur fejét ábrázolják. A magyar postaigazgatás 1867. V. 1-én lép életbe, de az új bélyegek megjelentetésére vonatkozó tárgyalás már áprilisban elkezdődik a bécsi Államnyomdában. A május 9-iki próbanyomatokat a magyar kormánynak be sem mutatják. A bélyegeket sürgősen kell nyomni. Június 1-én a frissen kinyomott példányok már rendelkezésre állnak. Idő sincs az előzetes megtekintésre.

A nagy sietségben ilyen közjogilag helytelen kitétel is csúszik be a II. rendelet magyar fordításába: „az osztrák birodalom többi részeiben“. Holott Magyarország, Erdély, sőt Horvát-Szlavonország és a szerb-bánati katonai határőrség sem nevezhető ekkor már az osztrák birodalom részének. Még a német rendelet is így szól: „in der übrigen Theilen der Monarchie“, értvén alata az új osztrák-magyar monarchiát és nem a régi osztrák birodalmat.

A MERKUR FEJES
HIRLAPJEGY.
(Kétszeres nagyság.)

Meglátszik, hogy a magyar posta körül még sok az idegen, az új helyzethez nem símuló elem. A magyar kifejezések tekintetében sincs meg a biztonság, ami már 1848-ban is jobban megvan. A III. rendeletben az 50 krajczáros bélyeg „halvány rózsaszín“, az osztrákban ugyanaz „blass-kupferbraun“. A R. M. P.-ban pedig „rozsdaszínnak“ mondják. Ezek a megnevezések azért zavaróak, mert a II.-ben az 5 krajczáros szintén rózsaszín, illetve az eredetiben „rosarot“ jelzéssel szerepel.

A meander-féle cifrázatot sem kell nagy M-mel írni, mert az a meander nevű görög díszítményes szalag neve. A Format „terimének“, másutt meg „türet“-nek van fordítva, a Neukreuzer pedig a II.-ban újkrajcárként, a III.-ban pedig egyszerűen krajcárnak fordítva szerepel.

Mindezek a nagyobb és kisebb eltérések azt mutatják, hogy a megegyezéses „egyforma elvek“ nemcsak sürgősen szükségeltlenül egyforma bélyegeket hoznak létre, de Bécs lehetőleg kezébe ragadja a magyar bélyegelőállítás intézését, főleg azért, hogy a külföld felé Ausztria itt is egységes arculatot mutasson. A magyar rendeletek csak másodleöntései maradnak a német főzetnek. Sokszor még a magyar kormány azt sem tudja, hogy az osztrák kormány mit nyomtat ki az ő számlájára. Egyszer királyfej helyett Mercur fejet kap a régi 1851-es osztrák hírlapjegyek megisméltéseként. Egyszer pedig az 50 krajczáros rózsaszín-roszda-rézszíni bélyegjegyeken a magyar Szent Korona helyett az osztrák öszmonarchia jelképeül a császári koronát csempészik be a Szent Koronával megkoronázott király Magyarországa. Hírnöke ez az Albrecht főherceg mögötti álláspontnak.

Az új bélyegeket egyébként a bécsi Österr. kk. Post. Oekonomie-Verwaltung szolgáltatja ki a magyar postaigazgatóságok számára. Minden 100-as ívet tekintet nélkül az értékek különbözőségére, a nyomási költségen, azaz ívenként 4 krajcárért veszik át. Ezekről aztán az osztrák postai kezelés a magyar földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériummal utólag számol el, míg 1879-ben Gervay meg nem szervezi a minisztériumi postaügyszólyából az országos postafőigazgatóságot. Ennek keretében aztán nemcsak közjogi helytállásunk érvényesül Lajtán innét, és Lajtán túl, de kiépül 40 év alatt centiméterről centiméterre küzdve teljes önállóságunk is.⁸

A bélyegelőállítás minden körülményére kiterjed a bécsi, tőlünk idegenkedő és bennünket lebecsülő fuvallat. Az a teljesítmény, amit a bécsi Államnyoda az új bélyegekkal Magyarországnak nyújt, 1867-ben nem áll az 50—67-es évek bélyeggyártó korszakának minőségi magaslatán. Igaz, hogy a munka elnyerése alkalmával az árakkal lemennek, nehogy más versenyezni tudjon vele s így a minőségi romlás indokolt. De mikor nyilvánvalóvá lesz, hogy az ausztriai fogyasztás a raktáron lévő sasos bélyegekkel még évekig kielégíthető, tehát az új bélyegek úgyszólván kizárólagosan csak magyar célokra készülnek, akkor a bélyegek készítése gondosság és minőség tekintetében egészen a keletre exportálandó áruk szintjére süllyed.

Először is a paritásos gondolat kifejezésére kiválasztott fejedelmi arcképnél a régi dombornyomások helyett a magasnyomást, ú. n. könyvnyomdai tömegcikkszerű eljárást alkalmazzák. „Lapályos“, azaz „simanyomású“ a bélyeg — mondja a rendelet. A vonalas rajzban készült képecske még csak nem is rézmetszet, az eddigi bélyegeknél a díszítményekre is nemesebb

technikát áldoznak. A fej éppen úgy, mint a 61-es bélyegeken, jobbra néz. Az „imperator laureatus“ egyeduralkodói külsőségeit is megtartják, de a szakáll már férfiasabb, teltebb. Az uralkodó közeledik harmincadik életévéhez gondolkozása is önállósul, ábrázolása azonban nem.

A levélbélyegek tárgyi jelenségeit leelemezve látjuk, hogy az arc-másot gyöngyszegéllyel koronázott koralakú, teltszínű háttér veszi körül, és az azon túli területet a bélyegidom négyszögéig terjedve, palmetta dísz tölti ki. Alul szintén teltszínű alapon fehéren megjelenő szám és kr. jelzés foglal helyet. Minthogy a 2, 3, 5 krajcárosoknál a kétszámjegyű 10 és 15 krajcárosokhoz viszonyítva kisebb férőhelyre van szükség, azoknál térszűkítés elérése végett külön díszítő-elemeket adnak hozzá.

A tervezet mestere ismertelen. Lehet, hogy Jacoby tanár kezétől származik, aki ezidőtájt hasonló uralkodói fejeket készít Angerer fényképei alapján a bécsi Államnyomdának. A vésnök azonban ugyanaz a Tautenhayn, aki a régiebb osztrák bélyeg-nyomóducait is vési.

A nyomóducaok apamintái számára egy acél-vésést készült, erről többszörözik galván-úton, anyaminta közbeiktatásával, az összes apamintákat, melyeken azonban még nincs se szám, se kr. jelzés. Ezeket az egyes értékjegyeknek megfelelően utólag és külön vésik, kiegészítve a 2, 3, 5-ös számjegyeknél a térszűkítő sarokpalmetta díszekkel együtt.

A nyomóforma összesen 400 ducot, azaz bélyegképet foglal magában, négyszer 100-100-as tömbbe csoportosítva. A bélyegke közt 1—1.5 mm-es, a tömbök közt 2.5—3 cm-es az üresen hagyott papírsáv. Ez utóbbi a gondosabb (finomabb) kiadásoknál 4—4.5 cm-re szélesül.

A papíros azonos az előző osztrák bélyegkiadások papírjaival. A vízjegy is megmarad, a 7 cicerós (31.6 mm) nagyságú kettős vonalú BRIEF-MARKEN betűkkel, ugyanúgy az egyes tömbök közepén átfutva, mint az előző bélyegeknél. Magyarországon állítólag vízjegy nélküli levélbélyegek is kerülnek a nagy sietségben forgalomba. Minőségileg a papír eleinte inkább puha és egyenetlen, később pedig keményebb és érdesebb felületű. A fehér papír néha az enyvezés hatása alatt elsárgul, néha pedig a nyomdafestéktől átveszi a rózsaszín vagy kék árnyalatot.

A nyomás különlegesen gondatlan. A nyomóduc egyenetlenségét úgy végzik, ahogy a domború nyomásnál szokás. Nemez lapocskákat (filcet) helyeznek alá. Ez bizonyos játékot enged és csak a domborúságnál indokolt, mert nem szakítja a papírt. Az egyszerű síknyomásnál azonban a lágy alátét folytán a duc vastagon veszi fel a festéket s a rajzolat vonalai nem mélyülnek bele a papírba, hanem a nyomás folytán szétterülnek, megvastagodnak, sőt egymásba is folynak. Ez az ábrázolás tisztaságát nagyban lefokozza, különösen a szemöldöknél, a szemnél és a szakálrészénél látjuk, hogy sokszor a vonaljellegből folthatás lesz. Ferencz József sötét tekintettel, csapzott és egybefolyó állal, tíz évvel öregebbnek jelenik meg. Képfé-
különösen sok elriasztó, elkent nyomdafestékekkel készített példát gyűjtött.

A 10 KR. MELLŐL
HIÁNYLIK
A TÉRSZŰKÍTŐ
DÍSZITMÉNY.

abból, amit 67-ben küldöttek Magyarországra. A szakirodalom kétféle típusnak nevezi a tisztább és piszkosabb bélyeglenyomatokat, azt hívén, hogy külön nyomóduc is készül. Megállapíthatjuk azonban, hogy 1870-től kezdve, amikor Ausztriában már szintén használni kezdik az efajta levélbélyegeket, az újabb nyomatoknál csak olyan papíregyengetést vesznek igénybe, amelynek segítségével tisztább vonalértékeket tudnak létrehozni. Magyarországon ilyen finomabb nyomatú példány csak 1871. VI. 1-ig forog.

A nyomás egyéb hibáival a magyar bélyegkutatók (Payer, Jászai, Weibert, stb.) elég bőségesen foglalkoznak. Az idevonatkozó szakirodalom a hat postabélyeg-címlet hatféle színértékénél legalább 60 féle színvariációt tart nyilván. Valószínű, hogy a szorgosabb vizsgálat még ennél is többet tudna kideríteni. A színtadó festék ugyanis, amit a bécsi Államnyomda használ, egyáltalán nem elsőrangú. Sok színbeli árnyalat-különbözőség áll elő utólag. Különösen a 25 krajcáros változtatja a színét fényérzékenysége folytán.

Ugylátszik, e levéljegy nyomáshibáinak száma azért is olyan nagyszámú, mert a kezelés is meglehetősen gondatlanul megy végbe. A hibás példányokat kellő selejtezés nélkül küldik Magyarországra. Pl. zöld 3 krajcárosok tévedés folytán az 5 krajcáros bélyegek „rosa-rot” színével is készülnek, csaknem meggypiros színben. Ez olyan feltűnő eset, hogyha már nem a nyomásnál, de legalább a csomagolásnál észre kell venni. Annyira nem helyeznek súlyt azonban a kifogástalan kiszolgáltatásra, hogy ilyen vörös 3 krajcárosok nagy számban kerülnek a temesvári postaigazgatósághoz és fel is használódnak Nagybecskerek, Kecskemét, Detta, stb. lebélyegzésével, az 1867-ik év szeptemberében és október elején.

A nyomás és a színek sokfélesége mellett a fogazat is elég változatos. Elleinte 9.5 a száma. A vaskos nyomásúak, a „durva szakállúak”-nak nevezettek fogazása is gyatra mert régi, Török Antal bécsi államnyomdai műszaki vezetőtől szerkesztett, 1854. óta működő gépeken készülnek, melyeknek teljesítménye már nem egészen kifogástalan. „A finom szakállrajzú kiadás, valamint az eltérő fogazású példányok már tisztára osztrák bélyegek, minthogy akkertájt már önálló magyar bélyegek vannak forgalomban.”⁹ Aztán a soros fogazóba nem is mindig helyesen rakják be az íveket. Néha nagyobbra, néha

A MAGYARORSZÁGRA SZÁLLITOTT SILÁNY NYOMATOK PÉLDÁI,
H. KROPP ÖSSZEÁLLÍTÁSÁBÓL.

(Felnagyítva.)

A „DURVA SZAKÁLL“ ÉS A „FINOM SZAKÁLL“ NAGYÍTÓÜVEGEN NÉZVE:
AZ ELSŐ NEMEZ ALÁTÉTTTEL, A MÁSIK PAPIR ALÁTÉTTTEL NYOMVA.

kisebbre sikerülnek az egyes alakzatok, azaz egymástól különböző terület-nagyságú bélyegeket szabnak le.

Ezeknek a bélyegeknél mindazonáltal igen nagy a példányszáma. A Magyarországon szerepeltekről nem tudunk külön adatokat, de egy eléggé megbízható becslés szerint elfogyott Ausztria-Magyarországon 2 krajcáros 240 millió db, 3 kr-os 196 millió db, 5 kr-os 1260 millió db, 10 kr-os 150 millió db, 15 kr-os 35 millió db, 25 kr-os 3,5 millió db és 50 kr-os 0,8 millió db. 1871-ben a magyar posta visszaküldi a felhasználatlan íveket Bécsbe. Ennekutána feltűnően sok régibb és gondatlanabb minőségű bélyegtípus kerül forgalomba Ausztriában is.¹⁰

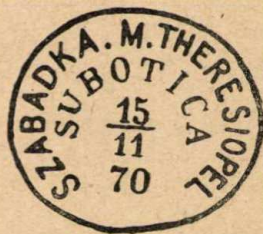
A lebélyegzések különbözőségei igen nagyszámúak. Müller az 1867-iki bélyegtípusok lebélyegzéseinek számát különféle ségek szerint 20 ezerre becsüli Ausztria-Magyarországon. Ez a szám azonban igazolásra szorul. Nálunk 67-ben mindössze 941 postahivatal működik, ez 70-ben 1040-ra, 71-ben pedig 1688-ra emelkedik.¹¹

Magyarországon már 1867-ben intézményesen biztosítják az évszamos keletbélyegzőket. Ezeket a kerek, kétkörös, virágdísz nélküli, hó és napot, évet törtalakban jelző, ú. n. szabványos bélyegzőket leltárilag tartják nyilván.¹²

Elcinte az egyes hivatalok külön csináltatják, vagy alakítják át bélyegzőiket. Később az állam központilag rendel ilyeneket a körmöcbányai pénzverdében és a festékszolgáltatást pedig a pesti Strobentz-cég felé irányítja. Külön rendelet szól arról, hogy a beszáradt festéket dísznózsirral kell felhigítani.

Az 1867-es bélyegzők feliratai visszatükröznek valamit a nyelvi kérdések körüli harcokból is. A magyar helységnevek általánossá tett használata mellett átmenetileg megmaradnak Bach-korszakbeli reminiszcenciák is, kettős, német-magyar nyelvű megjelölésekkel: Sopron-Oedenburg, Győr-Raab, Pécs-Fünfkirchen stb. Viszont a magyar név mellé is kerülnek a hatféle nemzetiségi nyelvből előretörő példák. A horvátok és a fiumeiak külön jogokat élveznek, bélyegzőik: Ossijek-Eszék, Zagreb-Zágráb. stb. Akad hár-

mas nevű felirat is: Szabadka-M. Theresiopel-Subotica, melyre az 1849-es mult és a trianoni jövő egyszerre veti árnyékát.

„Soldi“ jelzéssel is találkozunk az 1867-es bélyegeket kiadó rendeletekben, nemcsak az osztrák értékű (o. é.) újkrajcárokról van tehát szó. Magyarországgal kapcsolatban ez annyiban bír vonatkozással, mert az államrendezés alkalmával a két minisztérium a külföldi postákat megfélezi: a bukaresti, giurgevoii, ibrailai, plojestii, galaczi s foksani osztrák posták a magyar postaigazgatás alá jutnak, a többi pedig megmarad az osztrákoknál 67 után is. A dunafejedelemségek valutája nem (o. é.) osztrák értékű lesz, hanem levantei arany marad, azért kell a „soldi“ kiadványú bélyegeket Magyarországon is kihirdetni. A soldi bélyegek magyarországi postakezelésben való szereplése azonban rövidéletű, azoknak ügyeit 1868 VII. 24-től kezdve más-ként rendezik, kapcsolatunk velük megszűnik.¹³

„A levelezőlap“ megjelenéséről is meg kell emlékezni. A „Die Deutsche Post“ 1942 : 13. szerint a levelezőlap gondolata már 1865-ben felmerül a porosz főpostahivatalnál. Mi osztrák forrásból úgy tudjuk, hogy Herrman, a klagensfurti katonai akadémia tanára veti fel a Neue Freue Presse 1869. januári számában „Correspondezkarte“ címen. Ez tulajdonképpen „postatáviratnak“ van elgondolva, előnyomás nélküli kartonlapon, külön felragasztandó bélyeggel s a címmel együtt csak 20 szóig terjedő szöveget tartalmazhat, az akkori távirat díjminimumának megfelelően.

Demény Károly azt írja:¹⁴ Gervaynak köszönhetjük, hogy mint külön küldeményfaj először 1869. X. 1-én a Monarchiában lép életbe a levelezőlap. Ugyancsak Gervay kardoskodik az osztrákokkal szemben az olcsó, 2 krajcáros díjtétel mellett. Azt is tudjuk azonban, hogy Heim Péter javasolja a levelezőlapnak nyomtatványdíjjal bevezetését. Ez az olcsóság a lényege. Poroszországban csak 1870-ben vezetik be, de nincs különösebb sikere, mert a levéllel azonos díjszabással bérmentesítik.

Pesten 1869-ben első nap 10.000, 70-ben az országban 3.5 millió, 73-ban pedig már 7.5 millió darab fogy el belőle. Eleinte „Correspondenz Carte“ a felirata s rajta a kétfejű sas és a magyar címer együtt szerepel. 1869 novemberétől kezdve azonban a magyar címer és a magyar felirat kizárólagossággal foglalja el jogos helyét.

A hírlapbélyegek a levéljegyekkel együtt kezdik meg szereplésüket, rendeleteik is közösek. 67-ben a magyar posta 13 millió hírlapot kézbesít,

70-ben 15.5 milliót, 71-ben pedig 22.3 milliót. A hírlapbélyegképnél némi bizonytalankodás után váratlanul visszatérnek az 1851-es osztrák Mercur-fejes hírlapjegyek ábrájához. Voltaképpen ezt az „à la grecque“ megfogalmazott praxitelesi fejet, utas-kalapjával és meander-körzetével együtt inkább Hermesnek lehetne nevezni.

A fej maga a telt színben nyomott köralakú középmezőn foglal helyet. A külső négyszögletes meander négy sarkában András-kereszt. A keretrész és a középrész köralakja közé négy háromszögletű sarokidom van beillesztve. A rajzot szintén valamelyik házi grafikus készíti a bécsi Államnyomdában szobrászati vagy érmészeti gipsz-előminta behatása alapján. Az eredeti tervezetről a bécsi Waldheim-intézetben fametszetű duc készül, a régi erőteljes 1851-iki fametszet helyett lágyabb tónusos modorban. A fametszet után galvano-úton apaminta és anyaminta (patric és matric) előállítás történik. A fém apamintát újból átvésik, amely művelet bizonyos keménységet ad a vonalaknak, de egyben az eredeti rajztól el is távolítja. Előfordul azonban, hogy az így kikészített, galvano-úton sokszorosított nyomóducok idők múltán elkopnak. Akkor új apamintát készítenek, az eredeti fametszet igénybevételével újabb kiigazításokkal. Ezzel gazdag változatok jönnek létre a gyűjtő-vadászat számára.

Nálunk a Mercur-os hírlapbélyegek 4 évig, Ausztriában 33 évig vannak forgalomban s ez idő alatt háromszor igen jelentékenyen átvéselt apamintát készítenek hozzá. Itt is előfordul, hogy nemez (filc) alátéttel eleinte vaskos nyomású, később pedig papír-egyengetéssel finomabb rajzolatú példányok látnak napvilágot. A Magyarországon forgalomba hozott összes Mercur-fejes bélyegek mind az 1867. júniusában használt apamintáról készülnek. Ausztriában nevezetesebb változás az 1873-as és 76-os utánvésés alapján fordul elő; nekünk ekkor már külön hírlapbélyegünk van. Ez a meglehetősen faképu Mercur-fej nem örvend nagy tetszésnek, azért is fúrják-faragják annyiszor. Viszont Ausztriában az 1876-iki megszépítő javítással annyira meg vannak elégedve, hogy még 24 évig használják.

Az 1867-ik Mercur-fejes hírlapbélyegek ugyancsak négyszer 100—100-as bélyegképet tartalmazó tömbökben, azaz egyszerre négyszáz példányban nyomva készülnek. A forgalomban azonban csak 200 példányos ívekben jelennek meg.

A hírlapjegy papírja érdesfelületű, vaskosabb állagú, de puha fogású. Vízjegye ugyanabból a német feliratú kettőzött vonalú betűkből van összeállítva, mint az előző osztrák hírlapbélyegeknél: ZEITUNGS MARKEN. A finomabb nyomás csak 1874. közepén veszi kezdetét, — mondja Müller. Magyarország ekkor már eltávolodott ennek áldásától. Ellenben megállapítható, hogy a levéljegyek duca acélvését, a hírlapjegyeké pedig fametszet. A fametszetek vésetének árka nem olyan mély és hamarabb rakódik bele az elpiszkolódást előidéző festékréteg. A hírlapjegyeknél tehát lehetőleg még több a maszatos példány, mint a levéljegyek közt.

A bélyegek „halaván viola“ színe is a legingadozóbb színekhez tartozik. A „halaván“ jelző szinte az elhaláshoz kapcsolja a szín-tisztaságot. A mai

A SCHLÖGELMÜHLE PAPIRGYÁR VÍZJEGYEI
SZEREPELNEK A MAGYAR POSTA

ÉRTÉKIKKEIN 1869—1871.

Betűmagasság 31.6 mm.

BRIEF-COUVERTS.

ZEITUNGS-MARKEN.

BRIEF-MARKEN.

gyűjteményekben az 1867—69-es évekből barnás szürke, rőt-szürke, az 1869—71-ből pedig vörhenyes, sőt kékes árnyalatokra is bukkanunk, a viola-lila festék keverési és fényhatási érzékenysége szerint.

„Az első magyar bélyegek” kegyeletos felirattal szerepelnek az 1867-iki bélyegek a Millenáris kiállításon.¹⁵ Viszont vannak bélyegkutatók, akik ezeket „közösügyes” bélyegeknek szeretik nevezni;¹⁶ közösnek azért, mert Ausztriához láncol bennünket, ügyesnek pedig azért, mert a kr. rövidítést krajeárnak és Kreuzernek lehet olvasni egyszerre.

Meg kell azonban ma már érteni ennek a bélyegkorszak-indításnak összes vonatkozásait. A politika forgatagában nem mehet másként. Lónyay, Gorova és főként Gervay viszont őrt áll. A kiegyezéssel nem forradalmat csinálnak, hanem a biztos erősödés és fejlődés számára nyitják meg a kapukat. Mintha a Széchenvi szelleme lebegne fölöttük.

Kétségtelen, hogy a régi osztrák közösségi gondolat utórezgésével még évtizedekig kell birkózni. A bélyegeknek a pénzértékkel való azonossága is kapcsoló erőt jelent. Görcsös ragaszkodás nyilvánul meg tehát Bécs felől az irányban, hogy mindkettő formája kifelé az összmonarchia létezésének lát-szatát keltse.

De nekünk az 1867-es levéljegy biztos lépcsőfokul szolgál mégis arra, hogy eljussunk a 71. és 74-es kifogástalan bélyegalkotásokhoz. Ha Bécsből rossz-szat szállítanak nekünk és el akarják fátyolozni e kis képecskéken is ön-állóságunkat, az legfeljebb azt eredményezi, hogy Budán felkél a vágy a jobb, szebb és magyarabb bélyegtermelés iránt. Az abszolútizmussal kifosztott országnak ugyan nincs egyebe, mint az akaratereje és a hazafisága. Ezzel azonban meg tudja teremteni összes eszközeit: megszervezi a külön m. kir. államnyomdát és beállítja a legmagyarabb levélbélyegek tervezésé-hez Unrein és L'hiver térképrajzoló műszaki tiszteket is. Az a királyfej, amely nem nagyon mosolyog reánk, de mindig becsületesen megtartja azt, amit ígér, 1871-ben már a postajegyeken maga mellé emeli a koronás ma-gyar birodalmi címert, 1874-ben pedig megengedi, hogy a maga képe helyett Szent István koronája teljes magyar felirattal ragyogjon a magyar posta-kürt felett.

Történelmi szempontból nézve tehát, a kiegyezés olyan kereteket ad, melyeket az arra hívatott férfiak tartalommal tudnak kitölteni. E korszak le-véljegy-ügyének legfőbb érdeme, hogy áthidalja a paritásos elvek nehézsé-geit az egy személyben ábrázolható magyar király és osztrák császár képé-nek segítségével. További értéke pedig az, hogy ébrentartja és megvalósi-tásra érleli a magyar jogok és vágyak folyamatát.

¹ Forster Károly dr. Magyar Posta. 1932 : 369.

² 1908 : XII. t.-c. 18. §.

³ Hennyey Vilmos: A magyar posta története Bp. 1926 : 167. Lukács Béla: Posta és távirat-ügyünk. Bp. Közérdek. 1880.

⁴ Demény Károly: Magyar Posta. 1936 : IV.

⁵ Koczynsky: Die Geschichte der Stempelparken in Österreich. Wien, 1924 : 338.

⁶ 1868 : IV. t.-c. 1. §., 1871 : I.t.-c. 1. §.

⁷ H. Kropf: Die Postwertzeichen der Oesterr.-Ungar. Monarchie. Prag, 1902 : XV.

⁸ 1908 : XII. t.-c. 18. §.

⁹ Dr. Weinert Győző: Magyarország levélbélyegeinek katalógusa. Pozsony, 1925 : 25.

¹⁰ Edwin Müller: Die Postmarken in Österreich. Wien, 1927 : 198.

¹¹ Hüberth Károly: A postaintézet Magyarországon. Kőszeg, 1886 : 212.

¹² Monus Ferenc dr. Magyar Posta. 1941 : 459.

¹³ 1869 : X. t.-c. 1. §.

¹⁴ Magyar Posta. 1936 : 162.

¹⁵ Payer Béla: Die Briefmarken des Königreichs Ungarn. Berlin, 1920 : 13.

¹⁶ Rédey Miklós: Könyvatomosaink. Epest, 1921 : 3.

Das ungarische Briefmarken-Wesen im Zeitalter des Ausgleiches. DR. ELEMÉR CZAKÓ, Staatssekretär a. D.

Im Jahre 1867 erhielt die ungarische Post ihre Selbständigkeit und der Postverkehr ging in den folgenden Jahren einem gewaltigen Aufschwung entgegen. Die Herstellung der eigenen Briefmarken machte aber der selbständigen Postverwaltung besondere Sorgen. Mangels einer ungarischen Briefmarkendruckerei mussten die ungarischen Briefmarken in diesem Zeitalter in der Wiener Staatsdruckerei gedruckt werden. Die in Wien gedruckten Postwertzeichen waren zwar neue Briefmarken, aber sie entbehrten jeder ungarischen Eigenart. Die Qualität dieser Wertzeichen war auch nicht gut. Die Marken wurden in grosser Anzahl in Verkehr gesetzt. Neben den Briefmarken spielten die im Jahre 1869 erschienenen Korrespondenzkarten eine wichtige Rolle im Postverkehr. Die in diesem Zeitalter hergestellten Postwertzeichen legten den Grund zur Entwicklung der später (1871 und 1874) herausgegebenen künstlerischen ungarischen Briefmarken-Schöpfungen.

*

Le timbre-poste hongrois à l'époque du Compromis. M. le DR. ELEMÉR CZAKÓ, Sous-Secrétaire d'Etat e. r.

En 1867 regagna la poste hongroise son indépendance et dans les années suivantes, le trafic de la poste prit un puissant essor. La fabrication de ses propres timbres-poste a cependant donné du souci à l'Administration de poste devenue indépendante. A défaut d'une imprimerie hongroise pour timbres-poste, les figurines de Hongrie ont du être confectionnées, à ce temps, dans l'Imprimerie d'Etat à Vienne. Les figurines postales imprimées à Vienne étaient des nouveaux timbres-poste, mais elles étaient dépouillées de tout caractère hongrois. La qualité de ces figurines laissait aussi à désirer. Les timbres furent mis en circulation en un nombre considérable. En dehors des timbres-poste, les cartes postales introduites en 1869 ont joué un rôle important dans le trafic des postes. Les timbres-poste fabriqués à cette époque ont fondé les bases pour le développement des timbres-poste hongrois de création artistique qui ont été émis plus tard (en 1871 et 1874).

**Dr. Semjén Béla „Hírvivők jutalmazása a középkorban“
c. cikkének II. részét helyszúke miatt a következő számunkban
közöljük.**

FELTEN és GUILLEAUME

kábel-, sodrony- és sodronykötélgár rt.

Budapest, X., Budafoki-út 60.

Telefon: 258-880.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Technische Mitteilungen. — Articles techniques.

Ujabb javaslat a Western Rotary központok befogadóképességének növelésére.

Irta: KELLER JÓZSEF m. kir. postaműszaki tanácsos.

Sárospatalky József p. műszaki tanácsos kartársunk a Magyar Posta 1943. évi 1. és 2. számában közzétette a W. E. C. 7/A—1 és 7/A—2 rotary rendszerű távbeszélő központok befogadó képességének növelését célzó találmányát. Anélkül, hogy a találmány bővebb kritikai méltatásába bocsájtkoznék, ehelyütt csak annak megállapítására szorítokozom, hogy a találmány lényegét képező, úgynevezett tandem I. csoportválasztók bevezetése főleg gazdaságosság szempontjából jelent lényeges előnyt egyéb, nagy kapacitású hálózatok már alkalmazott kapcsolási rendszerével szemben. Ugyancsak a gazdaságosság növelésére szolgál a tandem I. csoportválasztók alkalmazásának folyományaképpen javasolt ú. n. trónk-központok felállítása, amivel a főközpontok közötti trónk-kábelekben volna számottevő megtakarítás elérhető. A trónk-központok kérdése azonban nézetem szerint üzembiztonsági szempontból is kell, hogy még megvitatás tárgya legyen. Előnye a találmánynak, hogy a főközponti regiszterekben csak aránylag kismérvű átalakításokat tesz szükségessé. Igen kedvezőnek mondható az ajánlott rendszernek az interurbán távválasztó kapcsolási rendszerbe való illesztése, amennyiben a gócközpontok jövő kialakítására is messzireható lehetőségeket nyújt.

A találmány közzétételének időszerűségét a budapesti automata távbeszélő hálózat fejlesztési tervébe felvett két új központ, a Ferenc és Óbuda központok legközelebbi jövőben esedékes megépítése indokolja. Eddigi elgondolásunk e tekintetben az volt, hogy a Ferenc központ részére az I. csoportválasztók jelenleg még egyetlen szabad 8. emeletéhez tartozó főközponti számmezőt tartjuk fenn, Óbuda központot pedig egyelőre mint a Krisztina főközponthoz csatlakozó regiszteres és bejövő III. csoportválasztós mellék-központot építjük meg. Később azonban — kb. 1950 körül — amikor a Krisztina főközpont számtartományának kimerülésével számoltunk, Óbudának is főközponttá kell alakulnia. Óbuda részére, egyéb hiányában az I. csoportválasztók 1. emeletéhez tartozó számmezőt jelöltük ki, amivel egyidejűleg az első emelethez kötött speciális hívások más irányú vezetéséről is gondoskodni kellett volna. A speciális hívások részére a területileg illetékes központokban egyes III. csoportválasztó emeletlek foglalását terveztük, miáltal ezek a hívások az eddigi 2 számjegy helyett 4 számjegyesekké változtak volna. Tekintve, hogy az I. csoportválasztók 4. emelete már eredetileg a távválasztás részére volt kijelölve, a többi kilenc emeleten összesen 270.000-es fővonalis számmező kiképzésére adódott lehetőség. Ez a budapesti hálózatban bevezetett 3 szektoros és ikerpáros rendszer mellett 180.000 különvonalú és ugyanannyi ikerállomás számkapacitást jelent. A különböző forgalomtechnikai okok miatt

ki nem használható kb. 20% számvesztéséget és a speciális hívások részére lefoglalt számcsoportokat figyelembe véve, a budapesti hálózat állomásfelvevő képessége, a jelenlegi 6 számjegyes kapcsolási rendszer változatlan fenntartása mellett, eddigi elgondolásaink szerint, végső fokon kb. 280.000-re volt tehető. Ez a teljes állomás-kapacitás, a mostani kereken 100.000-es állomás-számból kiindulva és tartós konjunkturális telefonkeresletet feltételezve, kb. 15—16 esztendeig lett volna elegendő a bekapcsolási igények ki-elégítésére. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy jelenlegi központjaink nem mindegyikében áll elegendő férőhely rendelkezésre a teljes számkapacitás kiépítésére, azonkívül azzal a lehetőséggel is számolunk, hogy egyes régi központjaink 25—28 éves üzem után részben, vagy esetleg teljes egészében fel kell újítanunk, esetleg mellékközpontokat kell főközpontokká átalakítanunk (pl. Újpest, Zugló), nem esünk túlzásba, ha a jelenlegi 6 számjegyes rendszerben a bekapcsolási lehetőségek 16 évre becsült időtartamát 2—3 évvel még lejjebb szállítjuk. Így 1956, vagy 1957-ben bekövetkezne az az időpont, amikor új központok létesítése, vagy régi központjaink átterhelése miatt már egy új, kibővített kapcsolási rendszert kellene bevezetnünk. Mindezek a megfontolások, mint látjuk, előtérbe helyezik annak szükségességét, hogy a posta vezetősége a budapesti hálózat jövődő kapcsolási rendszerének megállapítására nézve minél előbb, de mindenesetre még idejében állást foglaljon.

Feltétlenül az ügy érdekében valónak tartom, hogy mielőtt a posta bármely új kapcsolási rendszer mellett véglegesen állást foglalna és ezzel az elfogadott rendszer következetes kiépítésére évtizedekre elkötelezné magát, ez a nagy horderejű kérdés üzembiztonsági, gazdasági, szereléstechnikai, elhelyezésméret stb. szempontokból igen alapos megvitatás alá kerüljön. Eme szempontok tárgyilagos mérlegelését viszont lényegesen megkönnyíti, ha a döntésre hivatottaknak a kérdés elbírálásánál azonos célt szolgáló többféle megoldás áll rendelkezésére.

Ezekután talán nem lesz egészen érdektelen, ha saját elgondolásaimat e helyen nagy vonalakban előadom, remélve, hogy ezzel a kézenfekvő problémák eldöntéséhez mérlegelésre alkalmas anyagot szolgáltathatok. Az általam ismertetni kívánt tervezet segítségével a budapesti hálózat előfizetői számkapacitása iránylag egyszerű módon 640.000-re volna felemelhető, mely számkapacitás a 3 szektoros, ikerpáros rendszerben 320.000 különvonalú és ugyanannyi ikerállomás bekapcsolására szolgálna. Emellett a speciális hívások és távtáracsázás részére az I. csoportválasztóknál még 1—1 külön emelet fenntartása is biztosítva volna. Az elgondolás lényege, hogy az **I. csoportválasztók központi irányt kijelölő emeletei kettéosztással 2—2 főközponti iránytrónkjainak bekötésére tételnének alkalmassá, miáltal a 40.000-es főközponti irányok száma megkétszereződnek.** Az emelet kettéosztás következtében — a régi központok I. csoportválasztó gépeinek változatlan meghagyása esetén — az eddigi 30-as trónk-nyalábok helyett mindenesetre csak 15-ös trónk-nyalábokkal lehet számolni. A trónk-képzésnek ez a módja természetesen maga után vonja, hogy a II. csoportválasztók felé menő trónkokban, azok mennyiségétől függően, a 30-as nyalábképzéshez képest 15—20%-os többlet áll elő. Erre a trónk-szaporításra azonban csak azon központi irányok felé lesz szükség, ahol az I. csoportválasztók megfelelő emeletét új központok léte-

sítése miatt kettéosztani szándékozunk. A régi központok I. csoportválasztóinak emelet-kettéosztásából származó trónk-többlet azonban nagyrészt kompenzálható volna azzal, hogy az újonnan építendő központokban I. csoportválasztókként egy új géptípust, **60 ívpont kapacitású választógépeket** építtetnénk be. Az új központok 60 ívpontos I. csoportválasztóinál tehát a kettéosztott emeleteken a mai viszonyokhoz képest trónk-többlettel nem kellene számolni, a régi központok felé menő trónkok kiosztásánál ellenben 60-as nyalábokat lehetne képezni, miáltal a trónkok számában a régi 30-as nyalábképzéssel szemben már lényeges megtakarítás volna elérhető. A megtakarítás a tönkirányok terhelésétől függően kb. 10–15%-ra tehető. Ezt a géptípust természetesen a gyártó cégnek meg kellene terveznie és alkalmazásba vétel előtt üzemszerűen kipróbálnia. Az új géptípus előállítására — amint ez a 7/A—2 rendszerű 200-as kereső gépeknél történt, — előreláthatólag sem konstruktív, sem szereléstechnikai szempontból különösebb nehézségekkel nem járna.

Későbbi idők folyamán esetleg szó lehet arról is, hogy a többi fokozat választógépeinek szaporítása céljaira a régi központok 30 ívpontos I. csoportválasztó gépei, az áramköri szerelvények meghagyása mellett, kiszereztesse nek és fokozatosan 60 ívpontos gépekre cseréltessenek. Ez az eljárás az előbbieket értelmében közvetve igen tekintélyes megtakarításokat eredményezhetne a trónkhálózatban. A régi gépek kicserélése egyébként különösebb elhelyezésbeli nehézségeket nem okozna, mert a 7/A—2 rendszerű választógépek magassági méreteivel készített, de szélesebb 60 ívpontos új választógépekből az egy kombinált kerethez tartozó 3 drb. 15 régi gépes gépkeret helyén, 2 új gépkereten 20–20 gép biztosan elhelyezhető volna. A gépcserékkel kapcsolatban tehát csak a régi kombinált keretről elmaradó 5 új áramkör és 5 új gép elhelyezéséről kellene gondoskodni.

A javasolt tervezet elfogadása esetén a legközelebbi jövőben bekapcsolásra kerülő Ferenc központ trónkjeit minden további nélkül az I. csoportválasztók jelenleg még üresen rendelkezésre álló 8. emeletére lehetne bekötni. Az emelet kettéválasztás és az ezzel járó egyéb áramköri átalakítások problémája csak jóval később, Óbuda központnak főközponttá alakítása alkalmával válnék első ízben időszerűvé.

A szóbanforgó tervezet műszaki megoldását illetőleg előre kell bocsájtanom, hogy az új rendszer a 6 számjegyes tárcsázás fenntartása mellett semmiféle új gépcsoport közbeiktatását nem teszi szükségessé, tehát a legnagyobb megtakarítás a tandemizálási rendszerrel szemben — amint erre egy későbbi összehasonlító számítással rá fogok mutatni — a tandem I. csoportválasztók teljes elhagyásában jelentkezik. A kapcsolási számmezőnek jelzett nagymérvű kiterjesztését egyébként, a tandemizálási rendszerrel egyezően az 5—6—7—8 előtétszámjegyek bevezetésével tervezem elérni. Lényegében tehát az I. csoportválasztók kijelölt emeleteinek kettéosztása után a régi 1—2—3—4 előtétszámjeggyel jellemzett központok trónkjei az I. csoportválasztók multiplikációjának első, az 5—6—7—8-al jellemzett központi trónkok a második szektorban kerülnének bekötésre. A központok regisztereit és összekötő áramköreit tehát bizonyos átalakítással alkalmassá kell tenni arra, hogy az 1—2—3—4 előtétszámjegy tárcsázása esetén a trónkeresés a megfelelő központi irány emeletének első szektorában, az 5—6—

7—8 tárcsázásakor pedig második szektorában történjék. Erre a célra a helyi központok regiszter áramkörei, mindennemű újabb felfogó és sorrendkapcsoló tárcsa hozzáadása nélkül. Csupán 15 drb. új jelfogórugó beépítésével és az ezzel járó csekély átkábelezéssel aránylag könnyű szerrel átalakíthatók. Az átalakított regiszter rajzát, annak terjedelme és az ábrázolási mód nehézségei miatt itt nem kívánom közölni. Ugyancsak mellőzhetőnek vélem az összekötő áramkörökben szükséges átalakítások ábrázolását is, a munka terjedelmére nézve pedig elegendőnek tartom megemlíteni, hogy az összekötő áramkörökben a trónk-keresési művelet kettéosztásából kifolyólag az interurbán összekötő áramkörök már meglévő és azonos célt szolgáló megoldásához hasonlóan, 1—1 új jelfogó és sorrendkapcsolótárcsa beépítéséről, azonkívül a rótorral kapcsolatosan 1—1 morserugó rendszerről és az ezt működtető kiemelő-tárcsa felszereléséről kell gondoskodni. A kefekiváltó tengelyre ezenkívül még egy érintkező rugópárt és egy bütyköt is fel kell szerelni, amelyek csak a kettéosztott emeleten teszik lehetővé a kétirányú trónk-keresést.

A javasolt rendszer a kapcsolások mostani felépítésével szemben, miután itt új gépcsoport közbeiktatásáról nincsen szó, lényegében változást nem jelent. Meg kell még jegyezni, hogy az ismételt trónk-keresés lehetősége a kettéosztott emeleteken, a választás folyamatának mesterséges zavartatása nélkül, a mostani rendszerhez hasonlóan változatlanul fennáll.

Ami a javasolt rendszernek az interurbán távválasztásra való kihatását illeti, itt szintén gondoskodni kell a göcközpontok átszámozásáról, a 0-ás és 9-es forgalomválasztó számjegyek bevezetéséről, illetve a budapesti és vidéki regiszterek megfelelő átalakításáról. Tekintettel arra, hogy a budapesti interurbán központi I. csoportválasztók helyi emeletei a budapesti központok 10.000-es irányainak megfelelően máris ketté vannak osztva, mindaddig, amíg csak kezelői távválasztásról van szó, a budapesti interurbán központban az 5—6—7—8-al hívható helyi központok részére külön összekötő áramköri csoportokat volna ajánlatos létesíteni, melyek áramkörei felé a munkahelyeken felszerelt külön interurbán közvetítő hüvelyek segítségével létesítene a kezelő kapcsolást. Ezzel az eljárással a jelenlegi összekötő áramköri csoportok változatlanul továbbra is az 1—2—3—4-előtétyszámú központok meghívására szolgálnának, míg az új összekötő áramköri csoportok — amelyeknek felállítására az új kapcsolási rendszer bevezetésétől függetlenül az új helyi központok létesítése miatt amúgyis sor kerülne, — kettéosztott emeleteiken az 5—6—7—8-as kezdőszámú központok 10.000-es irányai felé nyujtanának kapcsolási lehetőséget.

A bejövő összekötő áramköröknél azonban, a vidékről érkező távválasztással kapcsolatban ilyen csoport megkülönböztetéséről nem lehet szó, ezért, hogy az 1—2—3—4 és az 5—6—7—8 előtétyszámú főközpontok miatt kettéosztandó emeleteken a főközpontok 10.000-es irányai felé az eddigi 15-ös trónk-nyaláb képzés ezután is biztosítható legyen, a bejövő összekötő áramköröknél 60 ivpont kapacitású I. csoportválasztó gépeket kellene beépíteni. A bejövő összekötő áramkörök emeletein tehát az első és második negyedszektorban az 1—2—3—4, a harmadik és negyedik negyedszektorban pedig az 5—6—7—8 előtétyszámú főközpontok 10.000-es trónkirányai kerülnének bekötésre. Ugyancsak 60 ivpontos gépekkel majd helyettesíteni az említett okok miatt a budapesti inter központ összes I. csoportválasztó gépeit attól az

időponttól kezdve, amikor az előfizetői távtárcsázásra sor kerül. Ugyanakkor kell majd a helyi központok regiszter áramköreit az előfizetői távtárcsázásra és a 3 számjegyes speciális hívásokra alkalmas módon szintén átalakítani.

A szóbanforgó kapcsolási rendszert, gazdaságosságának megítélése céljából, néhány összehasonlító számadat segítségével óhajtom a tandemizálással működő rendszerrel szembeállítani. A Sárospataky-féle tanulmányban közölt adatok szerint a Ferenc és Óbuda központok létesítése miatt, ebben a két új központban beépítésre kerül $857+429=1286$ drb. bejövő II. csoportválasztó. Ha feltételezzük, hogy mindkét új központ trónkjeit az I. csoportválasztók üresen rendelkezésre álló, kettéosztott 8. emeletére kötjük, akkor az előzőekben említettek értelmében a régi központokból kiinduló trónkók számát a 15-ös trónk-nyaláb képzés miatt kb. 20%-kal meg kell növelni. Ennélfogva a két új központban a régi központok felől bejövő II. csoportválasztók száma 1286 helyett 1543 drb lesz. A különbség tehát 257 drb. bejövő II. csoportválasztó. Mindenütt 1939-es alapárakkal számolva, a többlet II. csoportválasztók költsége 460 pengős 7/A—2 egységár mellett kb. 119.000 P. Mint további többletköltség jelentkezik a tandemizálási rendszerrel szemben az összes régi központ összekötő áramköreinek átalakítása, mely költség áramkörönként bk. 45 pengőre tehető. Kereken 8000 összekötő áramkör esetében ez a többletköltség 360.000 P. Az összes többletköltség tehát az említett két tételből kifolyólag a most javasolt megoldásnál: $360.000+118.000=478.000$ P. Ezzel szemben már lényeges megtakarítás mutatható ki a helyi regiszterek átalakítási költségeinél, ahol a sokkal kisebb mérvű változtatások miatt a tandemizálás 70 pengős áramkörönkénti költségeivel szemben csak 20 P-vel lehet számolni. Kereken 1700 helyi regisztert véve alapul, a megtakarítás ennél a munkánál kb. 85.000 P. További átmeneti megtakarítás jelentkezik Ferenc és Óbuda központok kimenő trónkjeinél abban az esetben, ha a régi központok felé menő emeleteken 30-as helyett 60-as trónknyalábokat képezünk. A különbséget ilyen trónkképzés mellett óvatos számítással 12%-osnak tételezve fel, a megtakarítás az eredetileg beépítendő és ugyancsak a Sárospataky-féle tanulmányban kimutatott 1286 bej. II. csoportválasztóval szemben 155 drb. bej. II. csoportválasztó lesz. Ezeknek értéke pénzösszegben 500 pengős 7/A—1 egységár mellett 77.500 P. Teljesen mellőzhetők a javasolt rendszerben a tandem I. csoportválasztók, melyekből az idézett tanulmány szerint 1500 drb. kerülne beépítésre. Ezeket egyenként 500 pengős egységárral számítva, az elmaradásukból eredő megtakarítás 750.000 P-re tehető. Ez utóbbi 3 tétel összegezésével a központi szerelvényekben összes megakarításként jelentkezik 912.500 P, mely összeget a fenti 478.000 pengős többletkiadással szembeállítva, a javasolt megoldás javára ennek a két összegnek különbsége, vagyis 434.500 P megtakarítás mutatkozik. Ha ezenfelül figyelembe akarjuk venni a régi és új központok között kiadódott kb. 20%-os trónktöbblet és a fordított viszonylatban elért 12%-os trónk-megtakarítás különbségéből a trónkkábel hálózatban előálló kb. 8%-os érpártöbbletet, ezeknek értékét a most kimutatott megtakarítási összegből még le kell vonnunk. Átlagosan 4 km-es érpárhosszakkal és 220 pengős km-kénti egységárakkal számolva, kereken 100 (257—155) trónkpár esetében ez az összeg 88.000 pengőt tesz ki. Végső eredményként tehát megállapítható, hogy a javasolt rendszer a tandemizálással elérhető igen tekintélyes megtakarításokon felül, már az első két új központ

esetében, mindenféle háborús felár nélkül további kb. 346.000 pengős megtakarítást eredményezne.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a régi központok összekötő áramköreinek fentemlített átalakításából származó 360.000 pengős többletköltség csak egyszéri befektetést jelent, amellyel csak a jelenleg szóbanforgó Ferenc és Óbuda központok miatt, most elsőízben kellett számolni. Az ezután létesítendő újabb központok eseteiben ez a kiadás már nem fog szerepelni, a viszonylagos megtakarítás tehát a tandem csoportválasztók további nagyszámú szaporításának elmaradása miatt a most kimutatottnál még sokkal jelentékenyebb lesz.

Az interurbán központ szerelvényeinek átalakításából származó költségeket összehasonlító vizsgálat tárgyává nem kívántam tenni, mert elképzelésem szerint ezek a költségek minkét rendszer esetében nagyjából azonosak lesznek.

Neuer Vorschlag zur Erhöhung der Umfangsmöglichkeit der Western Rotary Zentralen. JÓZSEF KELLER, Technischer Postrat.

Um die Umfangsmöglichkeit der Western Rotary Aemter unter Beibehaltung des 6-stelligen Systems auszudehnen, schlägt der Verfasser die Halbierung der Kontaktbänke der Richtung wählenden I. Gruppenwähler vor, wodurch die Verdoppelung des jetzigen Teilnehmerumfanges erreicht würde. Um die durch die Halbierung entstehenden Gruppierungs-Wirkungsgradverluste auszugleichen, schlägt er weiters vor, eine Maschine neuen Typs mit 60 Ausgängen pro Kontaktbank als I. Gruppenwähler zu verwenden. Durch die in zwei Teile geteilten Kontaktbänke würden, der bisherigen Methode entsprechend, Gruppen von je 30 Ausgängen hergestellt werden, während bei den noch nicht geteilten Kontaktbänken sich erhebliche Gruppierungs-Ersparnismöglichkeiten ergeben.

Der Übergang auf das neue System würde im Budapester-Netz nur geringe Aenderungen im Verbindungsstromkreis und beim Speicher verursachen.

Die den ersten Hälften der geteilten Kontaktbänke entsprechende Wahl der Richtungen würde, wie bisher, durch Senden der Kennziffern 1, 2, 3, 4 erfolgen, während die Wahl jener Richtungen, welche der zweiten Hälfte entsprechen, mit den Kennziffern 5, 6, 7, 8 vorzunehmen wäre.

*

Nouvelle proposition tendant à augmenter la capacité des centraux Western Union. JÓZSEF KELLER, Conseiller technique de poste.

L'auteur propose d'augmenter la capacité des centraux Western Rotary en conservant le système à 6 chiffres, par le partage en deux parties égales des niveaux désignant les directions vers les autres bureaux du sélecteur primaire. Par cet artifice, la capacité d'abonnés du réseau sera doublée. Pour équilibrer les pertes de rendement des jonctions, produites par la mi-partition des niveaux, l'auteur recommande l'emploi d'un nouveau type de machine, le sélecteur à 60 broches par niveau. Aux niveaux partagés, on pourra former, par la méthode actuelle, des groupes de jonctions de 30, tandis que les niveaux encore non-partagés donnent la possibilité d'une économie considérable.

La conversion à ce nouveau système provoquera seulement des transformations insignifiantes dans les enregistreurs et les circuits de connexion du réseau de Budapest.

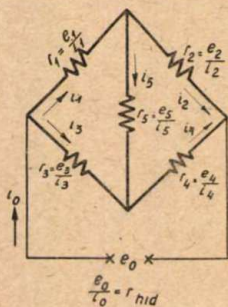
Les appels vers les premiers demi-secteurs des niveaux partagés seront dirigés, comme jusqu'à présent, en formant au cadran les chiffres préfixes 1, 2, 3, 4, tandis que ceux vers les deuxièmes demi-secteurs en formant les préfixes 5, 6, 7, 8.

Egyenáramú Wheatstone-híd számítása.

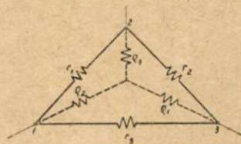
Irta: Dr. Ing. MAGYARI ENDRE m. kir. postaműsztki tanácsos.

A mai távjelzési, táv szabályozási és távkapcsolási technika mindjobban felhasználja a Wheatstone-híd kapcsolások függvényjellegű tulajdonságait. Célunk arra, hogy adott vagy rögzítendő egyensúlyi helyzet megbomlását vagy elérését tudjuk vele pontosan követni és felhasználni további működtetésre. Ilyen lehetőség pl. hőfok szerint vezérelni további áramköröket, vagy önműködő feszültség szabályozás, stb.

Minden esetben szükségünk van a híd könnyen kezelhető számítására nemcsak kiegyensúlyozott állapotra, hanem általános, egyensúlyozatlan állapotban is. Emlékeztetes, hogy a Kirchoff 1. és 2. törvény alapján végezhető számítás nemcsak hosszadalmas, hanem a kiegyensúlyozatlan állapotra érvényes összefüggések oly terejedelmesek, hogy azok függvénytani követése rendkívül fárasztó. Az 1. ábrán látható kapcsolat jelzéseit szem előtt tartva, az átmenő hidon átfolyó áramerősség:

1. ábra.

2. ábra.

$$i_5 = e_0 \frac{r_1 r_4 - r_2 r_3}{r_5(r_1 + r_2)(r_3 + r_4) + r_1 r_2 r_3 + r_2 r_3 r_4 + r_2 r_4 r_1 + r_4 r_1 r_2}$$

és az egész híd ellenállása az áramforrásra vonatkozóan:

$$r_{hid} = \frac{e_0}{i_0} = \frac{r_5(r_1 + r_2)(r_3 + r_4) + r_1 r_2 r_3 + r_2 r_3 r_4 + r_3 r_4 r_1 + r_4 r_1 r_2}{r_5(r_1 + r_2 + r_3 + r_4) + (r_1 + r_3)(r_2 + r_4)}$$

Érthető, ha ilyen kigyóhosszúságú kifejezésektől a józan méretezéstechnika — enyhén szólva — idegenkedik, hiszen egy tényező v. tag megváltoztatása ismételt hosszú számítást, — esetleg újból eredménytelen — okoz, nem szólva, hogy a megkívánt viszonyokat ilyen képletekkel szinte lehetetlen előre beállítani, méretezni.

Alábbiakban két módszert fogok ismertetni — egy számítási és egy grafikus módszert — melyek segítségével könnyen úrrá lehetünk a nehezen megfogható általános jellegű Wheatstone-híd felett. Bár mindkét eljárás ismeretes az irodalomban, néhány olyan gyakorlati módosítással egészítem ki a módszereket, melyek a gyors és tévedésmentes méretezési munkát elősegítik.

Az egyszerűsített számolás három ellenállásból felépített háromszögnek

csillagba-kapcsolt három ellenállással való transzformációján alapszik. (L. 2. ábra.)

Az 1. 2. 3. pontok közt levő $r_1 r_2 r_3 \Delta$ ellenállás-rendszer átszámítható teljesen egyenértékű $\varrho_1 \varrho_2 \varrho_3 Y$ rendszerű ellenállással:

$$\varrho_1 = \frac{r_2 r_3}{r_1 + r_2 + r_3}$$

$$\varrho_2 = \frac{r_3 r_1}{r_1 + r_2 + r_3}$$

$$\varrho_3 = \frac{r_1 r_2}{r_1 + r_2 + r_3}$$

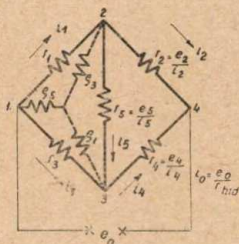
A képletek könnyebb megjegyzése és a tévedés kizárása végett célszerű az R_0 fiktív ellenállás bevezetése, ami az

$$R_0^2 = \frac{r_1 r_2 r_3}{r_1 + r_2 + r_3}$$

összefüggésből (a három tag szorzata osztva a háromtag összegével) számítható és ekkor:

$$\varrho_1 = \frac{R_0^2}{r_1}; \varrho_2 = \frac{R_0^2}{r_2}; \varrho_3 = \frac{R_0^2}{r_3} \quad \text{azaz a } R_0^2$$

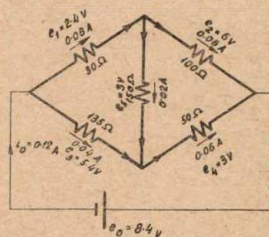
osztójával szemben fekvő csillagellenállás tagot számíthatjuk így ki tévedésmentesen.

3. ábra.

4. ábra.

5. ábra.

Ezt a tételt felhasználva pl. a Wheatstone-híd baloldalára (r_1, r_3, r_5) (L. 3. ábra), egyszerűen számítható vegyes kapcsoláshoz érkezünk, ahol (i_2 és i_4 könnyen számítható, valamint az e_2 és e_4 feszültségesés is. Mivel az áramok r_2 és r_4 ellenálláson nem változnak meg, ha az eredeti $r_1 r_3 r_5$ háromszöget visszatesszük a $\varrho_1 \varrho_3 \varrho_5$ csillag helyébe, az r_5 ellenálláson át

$$i_5 = \frac{e_5}{r_5} = \frac{e_2 - e_4}{r_5}$$

áramerősség fog folyni. A híd teljes, eredő ellenállása az áramforrás felé:

$$r_{\text{hid}} = \varrho_5 + \frac{[r_2 + \varrho_3][r_4 + \varrho_1]}{\varrho_1 + r_2 + \varrho_3 + r_4} = \varrho_5 + \varrho_p$$

lesz, ami könnyen és gyorsan kiszámítható akár logarléccel, akár grafikusan. (L. 4. ábrán.) A grafikon szerkesztéséhez magyarázat se kell. Ha az ábra

hosszát $i_o = \frac{e_o}{\varrho_5 + \varrho_p}$ tesszük egyenlővé, akkor ϱ_p talppontja i_2 és i_4 árnos darabjait választja széjjel. Ha a méretezés úgy kívánja, hogy a ϱ értéket vegyük fel és a hozzávaló ellenállás háromszöget keressük, a következő egyszerű összefüggésekkel boldogulunk:

$$r_1 = \varrho_2 + \varrho_3 + \frac{\varrho_2 \cdot \varrho_3}{\varrho_1}; \quad r_2 = \varrho_3 + \varrho_1 + \frac{\varrho_3 \cdot \varrho_1}{\varrho_2}; \quad r_3 = \varrho_1 + \varrho_2 + \frac{\varrho_1 \cdot \varrho_2}{\varrho_3}$$

Szám példa:

$$r_1 = 30 \Omega \quad r_2 = 100 \Omega \quad r_3 = 135 \Omega \quad r_4 = 50 \Omega \quad r_5 = 150 \Omega$$

Kiszámítandók az ellenállásokon átfolyó és az áramforrás szállította áramerősségek értéke $e_o = 8.4$ Volt feszültség mellett. (Telep belső ellenállás ≈ 0)

Elvégezzük a transzformációt r_1 , r_3 és r_5 ellenállásokra:

$$R_o^2 = \frac{r_1 r_3 r_5}{r_1 + r_3 + r_5} = \frac{30 \cdot 135 \cdot 150}{30 + 135 + 150} = 1928$$

mellékérték segítségével:

$$\varrho_1 = \frac{1928}{30} = 64.3 \Omega; \quad \varrho_3 = \frac{1928}{135} = 14.3 \Omega; \quad \varrho_5 = \frac{1928}{150} = 12.85 \Omega$$

A keletkező párhuzamos ágak eredője:

$$\varrho_p = \frac{(r_2 + \varrho_3)(r_4 + \varrho_1)}{\varrho_1 + r_2 + \varrho_3 + r_4} = \frac{(100 + 14.3)(50 + 64.3)}{64.3 + 100 + 14.3 + 50} = 57.15 \Omega$$

$$r_{\text{hid}} = \varrho_p + \varrho_5 = 57.15 + 12.85 = 70 \Omega$$

$$i_o = \frac{e_o}{r_{\text{hid}}} = \frac{8.4}{70} = 0.12 \text{ A.}$$

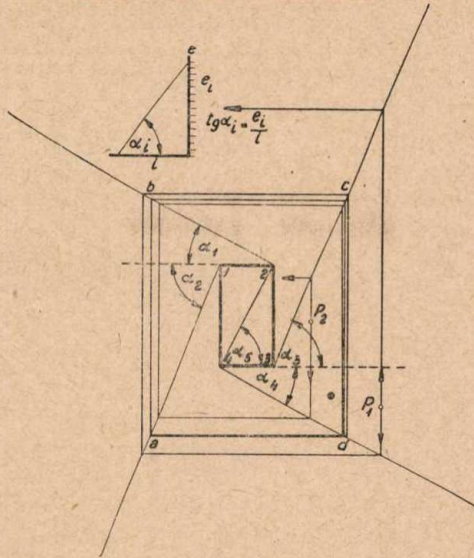
Mivel — véletlenül — $\varrho_3 + r_2 = \varrho_1 + r_4$, tehát r_2 és r_4 ellenállásokon külön-külön 0.06 A fog átfolyni $e_2 = i_2$, $r_2 = 0.06 \cdot 100 = 6$ V és $e_4 = i_4 r_4 = 0.06 \cdot 50 = 3$ V feszültségesést előidézve. Az átmenő hidágon levő feszültségkülönbség:

$$e_5 = e_2 - e_4 = 3 \text{ V, azaz a } 150 \Omega = r_5 \text{ ellenálláson át } i_5 = \frac{3}{150} = 0.02 \text{ A áram}$$

fog átfolyni. A teljes áram — feszültség játék az 5. ábrán látható a fenti értékek és a Kirchoff csomópont törvény figyelembe vételével.

A számítás menete oly egyszerű és tévedésmentes, hogy még közepes fejszámoló is félig-meddig fejben kiszámíthatja az értékeket.

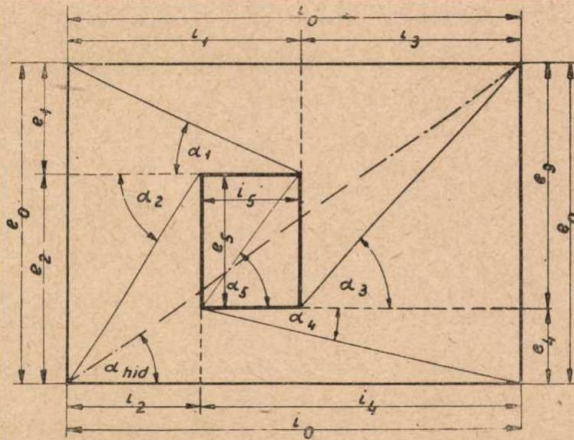
Még tágabb méretezési lehetőséget nyújtanak a tisztán grafikus módszerek, melyek közül a Rauschberg-diagramm az a módszer, amelyik a méretező technikus minden igényét kielégíti a felállított többszörös követelmények gyors és tévedésmentes megoldását illetően.

6. ábra.

Elve a következő (L. 6. ábrát): valamely e, i lépték szerint az ellenállások $\left(r = \frac{e}{i}\right)$ mint szögek tangensei szerepelhetnek. A választott lépték szerint egy bizonyos ellenállásnak lemérhető α szög felel tehát meg. (Célszerű i értékét tetszőlegesre és állandóra felvenni pl. 0:1 A, és a függőlegesbe vett 1 Volt-nak megfelelő szög ekkor 10Ω -ot jelent.)

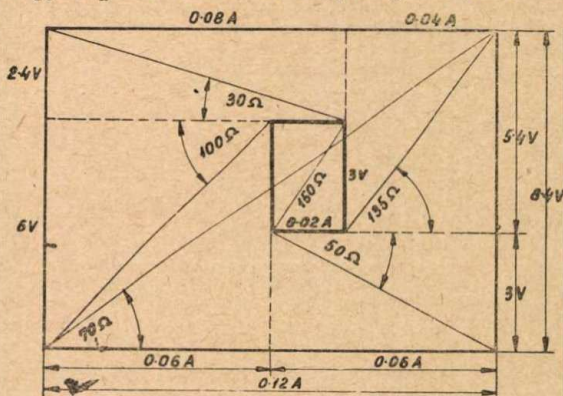
Vegyünk fel egy, az r_5 ellenállásnak megfelelő átlószöggel bíró derékszögű

7. ábra.

négyszöget. Jelzett módon mérjük fel a négy hidág ellenállásainak megfelelő $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3, \alpha_4$ szögeket. Válasszunk a szögek szárai közt egy P_1 pontot és rajzoljunk az r_5 négyszögével párhuzamos tört spirálist. Az óramutatóval ellenkező irányba menve: bővül a spirális; egyező irányba rajzolva: mind

szűkebb lesz, végül egy a—b—c—d négyszögbe sűrűsödik (v. ö. algebrai egyenletek iterációs megoldásai). Ha ezen belül vettünk volna fel egy P_2 pontot, a tört spirális valamely irányba (jelenleg szintén az óramutatóval egyezően) ugyanehhez a négyszöghöz vezet. E négyszögből (L. 7. ábra) az általános

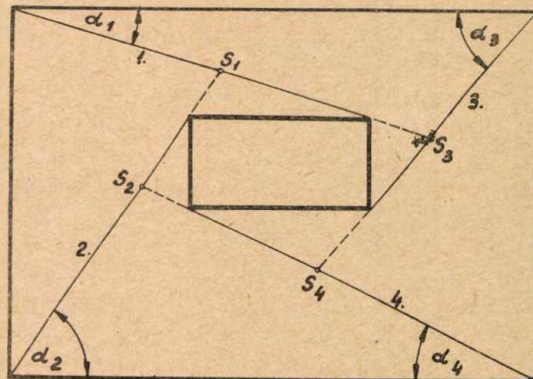

8. ábra.

Wheatstone-híd minden adata leolvasható, sőt további szerkesztésre is felhasználható, amint ezt alább kimutatom.

A 7. ábra mutatja, hogy a végnégyszög két e_0 oldalát az r_5 négyszög a keresett $e_1 e_2$ ill. $e_3 e_4$ részekre, a vízszintes két i_0 oldalát $i_1 i_3$ ill. $i_2 i_4$ részekre osztja. Ugyanakkor $e_0/i_0 = \text{tg } \alpha_{\text{hid}}$ az egész híd ellenállást adja meg. Ha adott e_0 értéket vesszük fel: ez: 1 a szögekön keresztül az i_0 lépték is meg van szabva, tehát minden keresett érték könnyű szerrel leolvasható (L. 8. ábra), melyen előző számpélda adatai vannak ábrázolva). A szerkesztés rendkívüli használhatóságát még fokozni is lehet további fogásokkal.

1. Az ellenállások szögszárait meghosszabbítjuk $S_1 S_2 S_3 S_4$ általános négyszöget nyerjük (L. 9. ábra). A négy pont módot nyújt, hogy a híd ki-

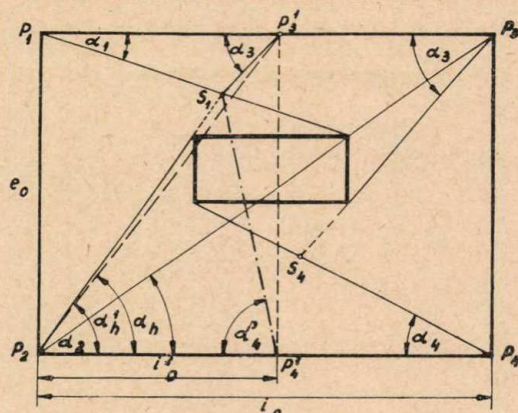

9. ábra.

egyensúlyozásához szükséges ellenállás értékeket leolvassuk alábbi feltételek valamelyikével:

a) három ellenállás érték változatlan maradjon és a negyedik egyensúlyozza ki a hídat a hídra adott maradó e_0 feszültség mellett;

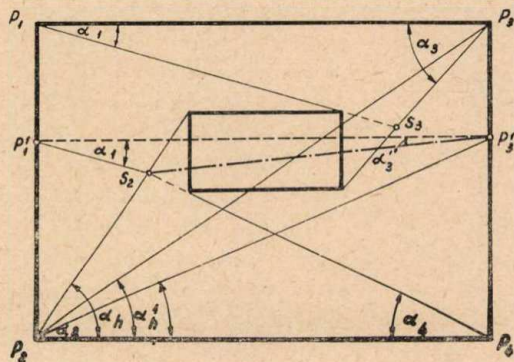

10/a. ábra.

b) hasonló mint a) eset, de az i_0 érték maradjon változatlan és ehhez mennyi e_0 feszültség kell;

c) a híd teljes $\left(r_{\text{hid}} = \frac{e_0}{i_0} \right)$ ellenállása maradjon változatlan bármely két ellenállás megváltoztatásával.

A kiegyensúlyozás azt jelenti, hogy r_5 négyszöge egy végtelen kis oldal-hosszúságú négyszöggé zsugorodik össze. Az a), b), c) esetek szerkesztése 10. ábrán látható:

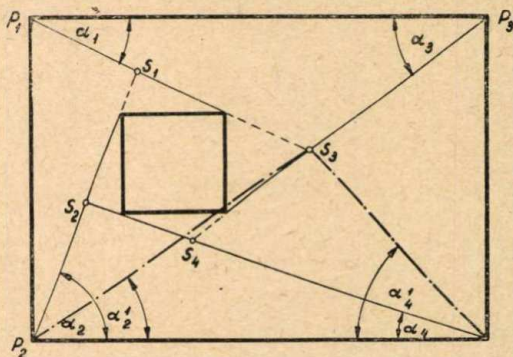

10/b. ábra.

a) Az r_1 és r_2 szögcsáratmetszésbe hozzuk (S_1), az r_3 szögcsárat P_3 -ból P_3' -be csúsztatjuk önmagával párhuzamosan, S_1 pontig; P_3 pontot levetítjük $=P_4'$; ezt összekötvé S_1 ponttal, megkapjuk a kiegyensúlyozáshoz szükséges

$r_4 = \text{tg} \alpha_4$ értéket. Megkapjuk a híd új eredő ellenállásértékét $r = \frac{e_0}{i_0}$. Ilyen

esetben a híd eredő ellenállása nő. Van még egy megoldás r_2 , r_3 és r_4 állandó értékkel és r_1 változtatásával. A szerkesztést az $r_3 r_4$ metszéspontján (S_4) kell végezni r_2 párhuzamos elcsúsztatásával. Ha azonban a kapcsolásfeszültség meg-

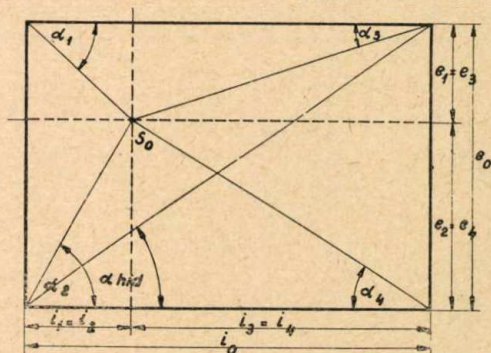

10/c. ábra.

hagyásával a híd összes ellenállását csökkenteni akarjuk, akkor S_1 pontba az r_4 (... α_4) vagy az S_4 pontba az r_1 (... α_1) szögszárat kell elcsúsztatni és úgy folytatni nagyobb i_0 -val a szerkesztést.

A szerkesztés menete b) esetben pontosan mint előbb, de i_0 értékét akaráván állandó értéken tartani: vagy r_2 r_4 szárait hozzuk metszésbe (S_2) és csúsztatjuk r_1 (... α_1) szárat vagy r_3 (... α_3) szárat aszerint, mint a híd teljes ellenállását csökkenteni vagy növelni akarjuk. Hasonló két megoldást kapunk r_1 r_3 metszésbe hozásával (S_3).

A 10 c. ábrához az eddigiek alapján már nem kell magyarázat: bármely S_1 S_2 S_3 S_4 metszéspont felhasználható kiegyensúlyozáshoz. A felhasznált

11. ábra.

metszéspont-hoz a fennmaradó két P_i P_k pontot bekötvé, az új egyensúlyozó ellenállások leolvashatók.

2. Ezzel azonban ismét új szerkesztési elvet ismertünk meg (L. 11. ábra) e_0 és i_0 értékeinek felvételével adott r eredő ellenállást vehetünk alapul és a kiegyensúlyozás S_0 pólusára vonatkozóan magunk szabhatjuk meg, hogy az ellenállások hogyan osszák meg maguk közt — kiegyensúlyozáskor — a feszültséget, illetve az ágakon átmenő áramerősséget. Az S_0 helyzete szerint

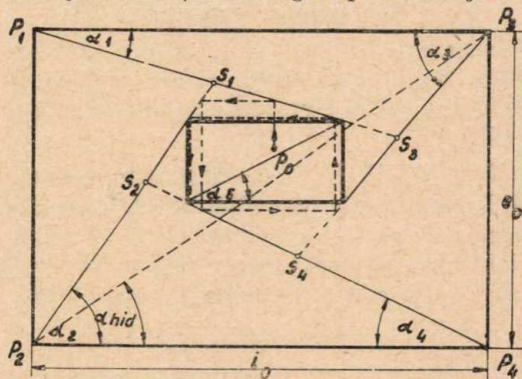
bármily $e_1/e_2 = e_3/e_4$ feszültségosztás, és ugyanakkor bármilyen $\frac{i_1}{i_3} = \frac{i_2}{i_4}$

áramosztás lehetséges. A S_0 és a sarokpontok összekötő vonalaival meghatá-

rozott szögek — mint eddig is, — a hidágakba teendő ellenállásokat a felvett $e-i$ léptékben meghatározzák.

3. Még tovább is mehetünk: felállíthatjuk azt a feladatot, hogy megkívánt teljes hidellenállás $r_{hid} = \frac{e_0}{i_0}$ és adott $r_1 r_2 r_3 r_4$ ellenállások mellett ha egyáltalán van ily megoldás, akkor azt a következőképpen kapjuk (L. 12. ábra):

Valamely e_0-i_0 léptékben felvesszük a kívánt eredő hidellenállást: $tg(P_3 P_2 P_4 \triangle) = r_{hid}$. A négy sarokpontban ismert módon felmérjük az $r_1 r_2 r_3 r_4$ értékeket. A keletkező $S_1 S_2 S_3 S_4$ négyszögben egy P_0 pontból kiindulva a már ismertetett iterációs eljárással (derékszögű spirális rajzolása) — ha egyál-

12. ábra.

talán lehetséges végnégyszög — megkapjuk a (négyszög átlójának hajlás-szöge szerint) a keresett $r_5 = tg \alpha_5$ értéket.

4. Mint az előbb az S_0 egyensúly pólust, magát az r_5 négyszöget is tologathatjuk egy felvett e_0-i_0 négyszögön belül, amivel az áram- és feszültségi viszonyokat előre megszabhatjuk, esetleg magának az r_5 négyszög alakjának változtatása mellett. Az r_5 és az e_0-i_0 négyszögek csúcsait összekötő egyenesek ismertetett módon meghatározzák az $r_1 r_2 r_3 r_4$ ellenállásokat, melyek minden előre felvett feltételt teljesítenek.

Mint láhattuk: a Rauschberg-diagramm — a felsorolt fogásokkal együtt — rendkívül rugalmas számítási eszközt ad a tervező mérnök kezébe.

*

Rechnungsverfahren der Gleichstrom-Wheatstone-Brücke. Dr. Ing. ENDRE MAGYARI, Technischer Postrat.

Der Verfasser bespricht die in den letzten Jahren ausgearbeiteten neuen Rechnungsverfahren; vor allem die beschleunigte Rechnung der Gleichstrom-Wheatstone-Brücke und deren graphische Konstruktion. Im Anschluss daran gibt er einige praktische Richtlinien an.

*

Méthode de calcul du pont Wheatstone au courant continu. M. le Dr. Ing. ENDRE MAGYARI, Conseiller technique de poste.

L'auteur expose les nouvelles méthodes de calcul élaborées dans les dernières années, avant tout, le calcul accéléré du pont Wheatstone au courant continu et sa construction graphique. En connexion, il indique quelques directives pratiques à suivre.

Érdekes kérdések.

Interessante Fragen. — Questions intéressantes.

Ujabb pályatételünk:

5. N. P. havibéres kisegítőszolga háromhavi postai szolgálat után bevonul katonai szolgálatra. Harctéri szolgálata alatt távházasságot köt, három hét múlva azonban hősi halált hal. Az özvegy nyugellátásban részesíthető-e?

Pályázati határidő: 1943. június hó 30. A pályázati feltételek azonosak lapunk f. évi 1. számában közölt 1. pályatételünk (46. oldal) feltételeivel.

*

Pályázati eredmények.

Az 1942. évi 10. számban közölt 9. pályatétel a következő volt:

Belföldön feladott, Romániába szülő, onnan kézbesíthetetlenként visszavolt és téríti útján belföldön elveszett ajánlott levél kártérítés szempontjából miként minősül?

A beérkezett pályamunkák közül a szerkesztőbizottság „A szabály nem tesz kivételt” jeligéjű pályamunka szerzőjét, dr. Székely Andor m. kir. postafelügyelőt (Postavezérigazgatóság 4. ügyosztály) 50 P jutalomban, a „Széchényi István” jeligéjű pályamunka szerzőjét, Dóczy István m. kir. postafőtisztet (Székesfehérvár 1.) pedig dícséretben részesítette.

*

Az 1943. évi 1. számban közölt 1. pályatétel a következő volt:

Miképpen lehetne a rádiódíjak beszedését és elszámolását egyszerűsíteni?

Tizenhárom pályamunka érkezett be. A pályamunkák több jó gondolatot vetettek fel és a kérdést legnagyobb részben ügyesen tárgyalták. A „Korszerűsítés” jeligéjű pályamunka volt a legjobb. Ennek szerzői, dr. Rózsa István m. kir. postatanácsos és dr. Munkácsy Mihály m. kir. postahivatali igazgató (Postaverérigazgatóság 8. ügyosztály) 50 P jutalomban részesültek. A szerkesztőbizottság ezenkívül dícséretben részesítette dr. Valenta Pál m. kir. postasegédtitkár, (Postaigazgatóság, Debrecen), dr. Pálfi Sándor m. kir. postafelügyelő (Postavezérigazgatóság 1. ügyosztály), dr. Kaszap Béla m. kir. postafőfelügyelő (Érsekújvár 1.) és Pápay Jenő m. kir. postakiadó (Sellye) pályamunkáját.

*

Dr. Rózsa István m. kir. postatanácsos és dr. Munkácsy Mihály m. kir. postahivatali igazgató díjnyertes pályamunkája:

Arra a kérdésre: lehetséges-e a mai szövevényes rendszernél könnyebb, egyszerűbb és gazdaságosabb, mindamellett ellenőrzés szempontjából teljes biztonságot nyújtó rádiókezelési- és számadási rendet találni, határozott igennel válaszolunk. A jelenlegi rendszer megváltoztatása nemcsak lehetséges, hanem szükséges is.

Javaslatunk a szelvényes nyugtarendszeren épül fel. A nyugta céljára a rádióhasználati díjnak megfelelő értékkel bíró, keményebb minőségű papíron előállított nyomtatványt használnánk, amely szaggatott perforálás segítségével egymástól elválasztható két részből áll: nyugtatörzslapból és a hozzátartozó, egymással szaggatott perforáció útján elválasztható 12

nyugtaszelvényből. A törzslap és szelvényei azonos sorszámmal készülnek. A szükségletnek megfelelő mennyiségű nyugtanyomtatványokkal a hivatalokat az igazgatóságok látják el. Az igazgatóságok a szétoztásról hivatalonként előjegyzést vezetnek.

A nyugtaszelvények értékes nyomtatványok; azokat a hivatalok a módosított Rádiómérleg megterhelési részén a nyugtatörzslapok és a hozzájuk tartozó nyugtaszelvények száma szerint tartják nyilván.

A szelvényes nyugtatörzslap nyomtatványokat emelkedő sorszám szerint kell felhasználni. A törzslapot az engedélyes által benyújtott kérvények adatai alapján a név, lakhely, foglalkozás és a belépés (áthelyezés) időpontjának megjelölésével kell kitölteni.

A szelvényes nyugta éves nyomtatvány, minden egyes rádióelőfizető részére évenként új törzslapot kell kiállítani. Ez a körülmény évente ismétlődő csekély munkát ró hivatalainkra, de lehetővé teszi az előfizetők adatainak évenkénti ellenőrzését.

A rendes és díjkezdvezményes nyugtanyomtatványok megkülönböztetés céljából egymástól eltérő színű papíroson állítandók elő.

Az engedély-nyomtatvány megszűnik. Az előfizető havonta a használati díjak kiegyenlítésékor nyugtaszelvényt kap, amely egyúttal igazolja azt is, hogy a postánál nyilvántartott helyen és a nyugtaszelvényen megjelölt időben jogosult rádióműsorvevőkészüléket létesíteni és üzemben tartani. A szelvény elő- és hátoldalán a szükséges adatok nyomtatásban fellelhetők, ezt sem lebélyegezni, sem kitölteni nem kell. A nyugtaszelvény leválasztása csak díjkifizetésekor történhet; a szelvényhiány a díj kiegyenlítését jelenti. A nyugtaszelvényeket díjfizetésig a törzslap mellett őrzi a hivatal. A rendszer az előfizetés mai nehézkességét teljesen kiküszöböli.

Ha valaki évközben, pl. március 1-én lép a rádióelőfizetők sorába, a hivatal a január és február havi nyugtaszelvényt leválasztja és e szelvényekkel mint feleslegessel magát a Rádiómérlegben felmenti; a március havi szelvényt a használati díj megfizetése után kiadja az előfizetőnek; a többi szelvény a törzslap mellett marad.

E rendszer mellett a díjak beszedése, a kézbesítőkkal való leszámolás rendkívül gyors és egyszerű. A hivatal a beváltásra kerülő nyugtákat a leszámolásban való elismerésre kiosztja a kézbesítőknél. A leszámolásban megterhelésként feltünteti, hogy az egyes kézbesítőknél indításonként hány darab, hány szelvényes nyugtát adott ki. (A nyugták szelvények száma szerinti szétválasztását a törzslapok egymásrahelyezésével pillanatok alatt elvégezhetjük.) A kézbesítő a rádióhasználati díj megfizetése után a nyugtaszelvényt, vagy előrefizetésekor a szelvényeket, leválasztja és kiszolgáltatja az előfizetőknél. Leszámolás alkalmával a kézbesítő a nyugtatörzslapokat a szelvények száma szerint csoportosítja és a leszámoló tisztviselőnek átadja, aki a fentebb ismertetett részletezéssel megállapítja a visszahozott nyugták, illetőleg szelvények számát és azt a megterhelésből levonja. A hiányzó nyugtaszelvények pénzértékét a kézbesítő készpénzben szolgáltatja be. Ugyanígy jár el a leadó tisztviselő is.

Ha az előfizető a rádiódíjat oly időben kívánja kiegyenlíteni, amikor a nyugta nincs a hivatalban (kézbesítőnél vagy behajtás alatt van), a hivatal a fizetni kívánó előfizetőnek átírás útján két példányban a használati díj értékével előnyomott nyugtát állít ki, amely a rendes nyugtával azonos adatokat tartalmaz. Ezek közül az eredeti példányt kiszolgáltatja az előfizetőnek, a másolatot a megfelelő nyugtaszelvényhez tűzbe a mérleghez csatolja. A különnyugták felhasználását a Mérlegben egyenlegszerűen is ki kell mutatni.

A hivatal minden hó végén rádiómérleget terjeszt fel az igazgatósághoz. Ennek összeállítására szintén a nyugták, illetőleg szelvények számbavétele alapján történik.

Ugyancsak a Mérlegen tünteti fel még a hivatal, hogy a hó végén hány rendes, kedvezményes, felemelt díjú és hány díjmentes rádióelőfizetőt, illetve engedélyest tartott nyilván. A központi számvevősséggel az utalványsommázaaton közli a hó folyamán elszámolt rádiódíjak összegét.

A kiterjesztett használatra nézve megjegyezzük, hogy hazánkban 23 ilyen előfizető van. Ezek díjainak beszedését külön is, könnyen rendezhetjük, hogy a rádiómérleg minél egyszerűbb legyen.

A díjmentes engedélyesek részére a hivatalok nyugtanyomtatványt nem állítanak ki, ezek továbbra is visszavonásig érvényes engedélyt kaptnak.

* * *

Javaslatunk előnyeit a következőkben foglalhatjuk össze:

1.) A szelvényes nyugtarendszer lényeges megtakarítást jelent munkaerőben, munkaidőben és anyagi kiadásokban, mert feleslegessé teszi az engedélyek használatát s a nyugták központi kiállítását. A rádiómérlegek felülvizsgálását az igazgatóság táviró-távbeszélő számadás-felülvizsgálói könnyen elvégezhetik, mert az részükre nagyobb munkamegterhelést nem jelent. Ennélfogva a kassai rádiódíjnyilvántartó is megszüntethető. Munkaerők szabadulnak fel e mellett más hivataloknál is; szükségtelemmé válik a nyugtaszámadás; a kezelési okiratok, kimutatások, előjegyzések, stb. egész tömegének használata s ezáltal eddig veszendőbe ment sokszáz munkanapot kitevő sokezer munkaóra gazdaságos felhasználását tesszük lehetővé. Elegendő megemlítenünk, hogy pusztán a kassai díjnyilvántartó hivatal megszüntetésével kb évi 250.000 P, az évi 10.000.00 nyugtanyomtatvány és sok más nyomtatvány kiküszöbölésével pedig legalább évi 100.000 P újabb megtakarítást érünk el. A kassai címíróberendezés felhasználható lenne a postai levelezések (pl. körrendeletek) címezésénél; címanyagát megfelelő díjazás mellett hasznosíthatnánk az üzleti élet propagandanyomtatványainak (pl. sorsjegyek, árjegyzékek) címezésére, sőt címek felragasztását is vállalhatná a posta. Ez az új üzletág a kassai rádiónyilvántartó hivatal felszabaduló személyzetének foglalkoztatására is alkalmas, mely ily módon mentesülne az áthelyezés alól.

2.) Az értékes nyomtatvánnyá minősített nyugták minden esetben csak értékük beszedése mellett adhatók ki, ez pedig legbiztonságosabb nyilvántartásukat követeli meg. Elkallódásuk készpénzhiányként mutatkozik, amely körülmény a hivatalokat és a kézbesítőket gondos kezelésre készíti.

3.) Az engedélynyomtatványok megszüntetése folytán átírás, áthelyezés, lemondás stb. eseteiben az eljárás szintén egyszerű lenne. Ezeknek a részletkérdéseknek ismertetése sajnos meghaladná a megszabott terjedelmű cikk kereteit.

* * *

Tudatában vagyunk annak, hogy a mai munkával túlterhelt időkben a nagyobb reformokat lehetőleg mellőzni kell. Az általunk javasolt rendszer a rádiókezelést és számadástételt egyszerűvé, könnyűvé és gazdaságossá tenné, s a tetemes összegű megtakarítás mellett az ellenőrzést is teljes mértékig biztosítja, ezért úgy érezzük, hogy javaslatunk megfontolásra érdemes.

Könyvszemle.

Buchbesprechungen. — Revue des livres.

Dr. Magos Győző postatanácsos „Postakezelés” címmel régen várt, hézagpótló tankönyvet állított össze és adott ki a postatiszti szakvizsgára készülők részére.

Ez a nagy szaktudással és gonddal összeállított munka a tanfolyamnélküli vizsgára-készülés nehézségeit kívánja enyhíteni azzal, hogy a több mint ezer oldalszámot is meghaladó anyagtömegeből röviden összefoglalja azokat a leglényegesebb postakezelési tudnivalókat, amelyekben az előbb-utóbb vezetésre hivatott forgalmi szakbeli tisztviselőknek kellő gyakorlat, illetőleg jártassággal kell rendelkezniök.

A munka I—VII. része a Postakezelési Utasítás alapján, annak beosztása szerint készült. A szerző azonban az egyes szolgálatokra vonatkozó és a Postakezelési Utasításban különböző helyeken tárgyalat rendelkezéseket — a jobb áttekintés és a tanulás megkönnyítése céljából — egy-egy pontba foglalta össze. S ez pompásan sikerült.

A postai szakoktatásnak ez a legújabb tan-
könyve nemcsak a vizsgára készülők fiatal postásnemzedék munkáját könnyíti meg, hanem a m. kir. posta érdekét is kitűnően szolgálja.

— ny.

A POSTA FORGALMA.

1943. március.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatitkár.

Der Verkehr der Post. Die folgenden Angaben beziehen sich auf den Verkehr der wichtigeren Dienstzweige im Vergleich mit den Ergebnissen des letzten Monates des vorigen Jahres. Vierteljährlich werden diese Ergebnisse ausführlicher veröffentlicht.

Le trafic de la poste. Les données suivantes se rapportent au trafic des services principaux en comparaison avec les résultats du mois dernier de l'année passée. Dans chaque trimestre, des résultats plus détaillés sont publiés.

A posta forgalma a f. év első negyedében a várakozásnak megfelelően alakult, mert a márciusi forgalom nemcsak a februári, hanem a januári eredményeket is meghaladta, ami a korábbi években rendszerint tapasztalt forgalomalakulásnak felel meg. A f. évi március 1-én életbelépett díjzabásemelés hatása a forgalom alakulásánál nem mutatkozott, mert majdnem valamennyi küldeményfaj forgalma nagyobb volt, mint az előző hónapban.

Az előző év március havához képest az átlagot meghaladó mértékben a közönséges levélpostai küldemények, az utalványok és csekkök összege, valamint a kézbesített csomagok darabszáma emelkedett. A közönséges levélpostai küldemények darabszámát eddig csak a múlt év december havi eredmények haladták meg. A rádióelőfizetők száma az előző hónaphoz képest ismét jelentős mértékben, 7954 új

előfizetővel emelkedett. Budapesten március hó végén 219.048 rádióengedélyest tartottak nyilván.

A munkaegységekben kifejezett forgalom 89.9 millió munkaegységet tett ki, ami 18.8%-kal több, mint az előző év március havában. Legnagyobb emelkedés a postai üzletágnál mutatkozott (+20.7%), ezt követi a táviró üzletág 19, a távbeszélő üzletág 16.1 és végül a rádió üzletág 9.5%-os emelkedéssel. A f. év február havához képest 6.5%-os emelkedés mutatkozott, a postai üzletág 11, a táviró üzletág 12.8 és a rádió üzletág forgalma 1%-kal volt nagyobb, mint február hónapban, míg a távbeszélő forgalom 2.2%-kal csökkent. A f. év első három hónapjának forgalma 20.1%-kal haladta meg az 1942. év ugyanezen időszakában elért forgalmat.

Megnevezés	1000 darab, illetve 1000 pengő		1943 márc.-ban 1942 márc.-hoz képest több (+) kevesebb (—) %-ban
	1943 március	1942 március	
Közönséges levélpostai küldemény (feladás) . .	105.264	81.829	+ 28.6
Ajánlott levélpostai küldemény (feladás) . .	2.020	1.805	+ 11.9
Értéklevél és értékdoz (feladás)	49	46	+ 6.5
Kézi-, betét- és sommáscsomag (feladás) . .	2.434	2.098	+ 16.0
Postautalvány befizetés . . . . . darab	1.891	1.674	+ 13.0
összeg	255.365	183.102	+ 39.5
Postatakarék és csekk befizetés . . . . . darab	2.740	2.616	+ 4.7
összeg	618.565	483.147	+ 28.0
Távirat (feladás)	658	552	+ 19.2
Számlált helyi távbeszélgetés	23.916	20.791	+ 15.0
Kezdeményezett távolsági beszélgetés	1.396	1.190	+ 17.3
Távbeszélőállomás	186	174	+ 6.9
Rádióengedélyes	841	767	+ 9.6

EGYESÜLETI ÉLET.

Dr. Varga József miniszter búcsúja.
Egyesületünk dr. Varga József titkos tanácsos, kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter nyugalmabonulása alkalmával levélben búcsúzott tőle, megköszönve azt a nagy jóindulatot és hathatós támogatást, amelyet miniszteri működése alatt a magyar posta kettős vezető kara iránt tanúsított.

Volt miniszterünk az alábbi válaszlevelet intézte az egyesület elnökéhez:

„Kedves Barátom! Rendkívül jól esett szíves leveled, melyet a mipiszteri tárcáimtól való megválás alkalmából a m. kir. posta jogász és mérnök tisztviselői nevében hozzám intézni szíves voltál. Soha sem titkoltam, hogy milyen közel állnak hozzám a m. kir. posta tisztviselői, akiknek sorsát a jövőben is mindig a legnagyobb szeretettel fogom figyelni.

Isten áldását kérem az Egyesület munkájára és kérem, hogy jó emlékezetekben a jövőben is tartsatok meg.

Szívélyes üdvözléssel igaz híved

Varga József s. k.“

Kitüntetés. A Kormányzó Úr megengedte, hogy dr. Kapala Gyula postatanácsos a bolgár Nemzeti Érdemrend V. osztályát elfogadja és viselje.

Vendégszobáink. Ismételten felhívjuk t. tagjaink figyelmét arra, hogy vendégszobáink nyári igénybevételére vonatkozó igényléseiket aianlatos május hó 15-ig az egyesület jogászfőtítkárához bejelenteni. Az igénybevételre vonatkozó fontosabb tudnivalókat legutóbb lapunk áprilisi számában közöltük.

A jóléti alapítvány hírei. A jóléti alapítvány kezelési bizottsága felhatalmazást adott a temetési segélyek járulékartalékának részbeni fedezésére szolgáló Sósfürdő melletti telek parcellázásának előkészítésére.

Az alapítvány 1943. január hó folyamán pénzsegély címén 208 esetben 9.020 pengőt, kiegészítő anyasági segély címén 87 esetben 3.119 P 32 fillért és temetési segély címén 76 esetben 27.650 P 37 fillért fizetett ki, továbbá csa-

ladvédelmi kölcsön címén egy esetben 500 P és házasadási kölcsön címén 5 esetben 5.800 pengőt folyósított.

Április hóban megindult a postai gondozó szolgálat működése is. A szolgálat berendezését és szervezetét a P. R. T. ez évi 22. száma részletesen ismertette.

A kultúregyesület irodalmi díjának

kiosztása. Folyó évi április 11-én tartotta a Postás Kari Egyesületek Benczur-utcai székházában az Országos Postás Zene- és Kultúregyesület 1942. évi irodalmi pályázatának díjkiosztó ülését, melyen a „Postások Évkönyve“ 1943. évi XXXVIII. kötetét is útjára bocsátotta. Az új köntösben, igen gazdag tartalommal megjelenő évkönyv immár tekintélyes kötetté terebélyesedett és a benne nyilvánosságra kerülő szórakoztató, gyönyörködtető és hasznos művek közül különösen figyelmet érdemel Demény Károly államtitkár forrásmunkának beillő Postásaink és a muzsika című cikke, mely az évkönyvet a postás kultúrtörténet egyik legjelentősebb kútfőjévé avatta.

Az Egyesület ez alkalomból ezüst habérkózorúnak átadásával hódolt alapítójának és első fővédőjének.

A pályadíjak közül a prózai művek részére kiírt I. és II. díj nem került kiadásra, a III. díjat Máthé András ellenőr, Marosvásárhely nyerte.

A verses művek díjaiból a II. díj Majorné, Ortutay Livia és Dallos Rudolf között megosztva került kiadásra. Az ugyancsak megosztott III. díjat Dóczy István, Székesfehérvár, dr. Némethy Béla, Budapest és Barcsai Fehér Géza kapták.

Dícséretet kaptak prózáért: dr. Némethy Béla, Keresztesi István, Udvardy Jolán, versekért: Hernáth László, Lőrinczy Edit, Radványi Sándor.

Elismerésben részesültek prózáért: bölcseki Molnár Ida, Rásonyi Rolkó Géza, verekért: Ércznye Zsembera Viktória, Sedivi Zoltán, Tarr Béla, Olajos József kartársaink.

SZERKESZTŐSÉG:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.